

ADLİ YARDIM

Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Hazırlayanlar

Av. Aykut OKUR

Av. Mehmet KALAY

ÇAĞRI AVUKATLAR GRUBU
YAYIN NO: 1

Mizanpaj
Hüseyin Gül

Kapak
Artworks

Baskı-Cilt
Yıldızlar Matbaacılık A.Ş.

1. Baskı, Eylül 2004

İSBN: 975 98629-0-5

ÇAĞRI AVUKATLAR GRUBU

Millet Cad. Muratpaşa Sk. No: 5 İbrahimbey Apt. K. 5 D. 12
Aksaray / İstanbul

Tel: (0 212) 532 96 23

Faks: (0 212) 532 37 66

www.cagriavukatlar.org

e-posta: cagri@cagriavukatlar.org

ADLİ YARDIM

Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Hazırlayanlar

Av. Aykut OKUR

Av. Mehmet KALAY

Adli yardımın sorunlarına ve çözüm önerilerine ilişkin bu kitap, Çağrı Avukatlar Grubunun Fikri Araştırmalar Komitesince hazırlanmış olup, başta, hiçbir karşılık beklemeden adli yardım taleplerine koşmuş olan müteveffa meslektaşlarımız Av. Macide GÖÇ ve Av. Aydın DURMUŞ olmak üzere, adli yardımın gönüllü avukatlarına ve tüm meslektaşlarımıza armağan edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	7
ADLİ YARDIM	9
TANIM	9
AMAÇ	9
TARİHÇE	10
ADLİ YARDIMIN HUKUKİ DAYANAKLARI	10
Sosyal Hukuk Devleti	10
Kanun Önünde Eşitlik	12
Hak Arama Özgürlüğü	13
Avukatlık Mesleği Yönünden	15
ADLİ YARDIMIN KAPSAMI	18
ADLİ YARDIM MEVZUATI	19
AİHS	19
1982 Anayasası	19
Avukatlık Kanunu.....	20
T.B.B. Adli Yardım Yönetmeliği.....	23
Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu	31
Adli Yardım Taleplerinin İletilmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesine Ek Protokol	33
ADLİ YARDIM ŞARTLARI	39
ADLİ YARDIM PROSEDÜRÜ	40

Başvuru	41
Adli Yardım Alabilmenin Koşulları.....	42
Adli Yardımda Geçici Muafiyet.....	43
Dava.....	44
Adli Yardım Bürosunun Gelirleri (Finansmanı)	45
Adli Yardım Bürosunun Giderleri	47
Adli Yardım Avukatlarına Ödenen Ücretler	48
DEĞERLENDİRMELER	49
UYGULAMADAKİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	51
1. Adli Yardımın Tanıtımı	52
2. Başvuru Sahibinin Avukata Geç Ulaşması.....	53
3. Adli Müzaheret Kararının Gecikmesi	54
4. Avans Sorunu.....	55
6. Tevkil Sorunu	57
7. Temsilci Avukat Sorunu	59
8. Peşin Ödeme Sorunu	60
9. Başvurucunun Hataları.....	61
10. Nöbetçi Avukata Ücret Ödenmemesi	61
11. İlgili Birimler Arasında İletişimsizlik	62
12. Kanunlarda Değişiklikler Yapılması	62
13. Ücret Sigortası	63
İSTANBUL BAROSU ADLİ YARDIM	
İÇ YÖNETMELİK TASLAĞI.....	65
ADLİ YARDIM BAŞVURUSUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	69

TAKDİM

Uzun zamandır gündemimizde bulunan “CMUK Uygulamaları ve Sorunları” ile birlikte “Adli Yardım Sorunları ve Çözüm Önerileri”nin araştırılması da nihayet İstanbul Barosu seçim çalışmaları vesilesiyle arkadaşlarımız tarafından hızlandırıldı.

CMUK'a ve Adli Yardım'a ilişkin düzenleme ve uygulamaların hak arama özgürlüğünün somut güvenceleri olması; adli yardıma gereksinim duyanlar kadar, bu güvencelerin temel unsuru olan biz avukatları da yakından ilgilendirmektedir.

Hak arama özgürlüğünün kutsal ve evrensel bir hak olarak algılanması, dolayısıyla hak arama sürecinin yasal dayanaklara ve temel hak ve özgürlükler kapsamında özgün uygulamalara kavuşturulması gereği; ÇAĞRI AVUKATLAR GRUBU'nun, Adli Yardım ve CMUK Uygulamalarını ve sorunlara ilişkin somut önerilerini birer kitap halinde sizlere ulaştırmasına vesile oldu.

Grup içinde Fikri Araştırmalar Komitesi üyesi olan meslektaşlarımız, sadece sorunları sayma yöntemi ile hazırlanmayıp, çözümlerin de parçası olmayı temel alarak yasal dayanaklara ve uygulamalara ilişkin çözüm önerileri ve yönetmelik taslakları da hazırladılar. Çünkü, meslektaşlarımız, sözü geçen yasal düzenlemelerin ve uygulamanın bizzat içinde idiler ve meslektaşlarıyla birlikte olumsuz şartlarda görev yapıyorlardı.

Konu adli yardım olduğunda, bu kurumdan yararlananların hakları kadar, bu hakların güvencesi olan avukatların hakları da değerlendirilmeliydi. Gerek yasal düzenlemeler gerekse uygulama, adli yardımdan yararlanacak olanların hak arama özgürlüğüne olduğu kadar, meslektaşlarımızın bu görevleri yerine getirmesine de engel olacak hüküm ve işlevlerle doludur.

Adli yardım kurumu ile bu kurumdan yararlananların haklarını güvence altına almaya çalışan hukuk sistemi, insan haklarına ve adil yargılanmaya uygun hizmet veren avukatların, bu hizmeti vermeleri nedeniyle ekonomik açıdan zayıf duruma düşmelerini engellemeye yönelik mekanizmaları kuramamıştır. Avukatlık gibi sorumluluğu zaten ağır olan bir mesleğin, adli yardım hizmeti nedeniyle daha da ağırlaşan bir sorumlulukla yapılması gerektiği de göz önünde tutulduğunda, bilgisini, zamanını, emeğini bu kadar önemli bir işe harcayan avukatın da sistem içinde korunması gerektiği açıktır. Bu gereklilik ÇAĞRI AVUKATLAR GRUBU'nu Adli Yardım konusunu enine boyuna tartışmaya açmaya yöneltmiştir.

Bu çalışmada bir çok konu meslektaşlarımız tarafından bilinen konular olduğu halde hatırlatmak gereği duyulmuştur. Bunun nedeni, çalışma sonuna eklediğimiz ADLİ YARDIM İÇ YÖNETMELİK TASLAĞI'nın hukuki dayanaklarını ortaya koyabilme ihtiyacıdır.

Arkadaşlarımızın öz veri ile hazırladığı bu çalışmaya görüşleriyle katkıda bulunan İstanbul Barosu Adli Yardım Servisi Sorumlusu Sayın Av. İmmihan YAŞAR'a teşekkür ediyorum.

Nihayet, günceli takip eden kıymetli katkıları ve hukukla erdemi birleştiren sorumluluk duygularıyla, bizleri devamlı zinde kalmaya, gündemi takip etmeye ve üretmeye zorlayan hukukçu arkadaşlarıma da bu vesile ile sevgi ve hayranlıklarımı ifade ediyorum.

Av. Muharrem BALCI

ADLİ YARDIM

TANIM

Avukatlık Kanununun 176. maddesinde adli yardım;

“Avukatlık ücretlerinin ve diğer yargılama giderlerini karşılama olanağı bulunmayanlara, bu kanunda yazılı avukatlık hizmetlerinin sağlanmasıdır.”

HUMK'nun 465. maddesine göre adli yardım;

“Davasında haklı olan bir kimsenin, ekonomik gücü olmaması (fakirliği) nedeniyle bir davanın gerektirdiği mali külfetlerden geçici olarak muaf tutulmasıdır.”

HUMK'un bu tanımına göre fakirlik, kendisi ile ailesini geçim bakımından önemli bir zarurete düşürmeksizin davanın gerektirdiği giderleri ödemekten kısmen veya tamamen aciz bulunmasıdır.

AMAÇ

TBB'nin Adli Yardım Yönetmeliği'nin “Amaç” başlıklı 1. maddesinde adli yardımın amacı;

“Bireylerin hak arama özgürlüklerinin önündeki engelleri aşmak ve hak arama özgürlüğünün kullanımında eşitliği sağlamak üzere, avukatlık ücretini ve yargılama giderlerini karşılama olanağı bulunmayanların avukatlık hizmetlerinden yararlandırılmasıdır.”

TARİHÇE

Türk Hukukunda adli yardım, yürürlükteki iki mevzuatla düzenlenmiştir. Birinci düzenleme, 1136 Sayılı Avukatlık Kanununun 176-181. maddelerinde Adli Müzaheret başlığıyla yapılmış olup; ikinci düzenleme ise HUMK. 465-472. maddeleri ile yapılmıştır. Bunun yanında Türkiye Barolar Birliği, 14.11.2001 tarihinde 24583 sayılı RG ile yürürlüğe giren ilk Adli Yardım Yönetmeliğini uygulamaya koymuş, ardından da Avukatlık Kanununun 181.maddesine dayanarak 10.3.2004 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 14 madde halinde ikinci Adli Yardım Yönetmeliğini çıkartmıştır.

Avukatlık Kanununun adli yardıma ilişkin hükümleri, 4667 sayılı Kanunun 02.05.2001 tarihli değişikliği ile yeni bir çehreye kavuşmuştur. Daha önce işletilemeyen ve yaptırım gibi zorunlu uygulanan bu kurumda, adli yardım görevlendirmeleri bu tarihten sonra sadece adli yardım bürosunun 1425 civarındaki kayıtlı avukatlarına tahsis edilmeye başlandı. Adli Yardımı Maliye Bakanlığı finanse etmektedir.

ADLİ YARDIMIN HUKUKİ DAYANAKLARI**Sosyal Hukuk Devleti**

Adli yardım hizmetinin hukuki dayanakları, temel hak ve hürriyetlerden olan adil yargılanma hakkı, kanun önünde eşitlik, hakkaniyete uygunluk, savunmanın mutlak gerekliliği ilkeleridir. Devlete yüklenmiş bir görev olması bakımından da bir kamu hizmetidir.

Anayasanın, “Devletin Temel Amaç ve Görevleri” başlıklı 5. maddesine göre devletin amaç ve görevi:

“Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağ-

lamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlandıran siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

Maddenin gerekçesinde, devletin nüfus unsurunu teşkil eden Türk Milletinin bir bütün ve parçalanamaz olduğu vurgulandıktan sonra, bu bütünün bağımsız bir devlet oluşturduğunun altı çizilmektedir. Bu devletin varlık sebebi, insan hak ve hürriyetlerini en iyi şekilde gerçekleştirip teminat altına almak, demokrasiyi ve cumhuriyeti korumaktır. Ancak, devlet aynı zamanda milletin huzurunu sağlamak ve fertlerini mutlu kılmak görevi ile de yükümlüdür. Devlet, ferdin hayat mücadelesini kolaylaştıracak, ferdin insan hayatına uygun bir ortam içinde yaşamasını gerçekleştirecektir. Bu sosyal devletin görevidir. Sosyal devlet her şeyden önce insana ve insanın düşünce hakkına saygılıdır ve bu sınırlar içerisinde ferdin hak ve hürriyetlerinin kullanılmasını sınırlandıran engelleri ortadan kaldırmak, onun başlıca görevleri arasındadır.

Ferdin hayatında, onun temel hak ve özgürlüklerden olduğu gibi yararlanmasını engelleyen sebepleri ortadan kaldırmak, insanca bir hukuk sistemi içinde kendisini güven içinde hissetmesini sağlayacak düzenlemeleri ve uygulamaları gerçekleştirmek, devletin görevleridir. Devlet ancak bu şekilde sosyal bir hukuk devleti sayılabilir.

Nitekim Anayasa Mahkemesinin 18 Şubat 1985 tarihli kararında:

“Sosyal Hukuk Devleti, insan hak ve hürriyetlerine saygı gösteren, ferdin huzur ve refahını gerçekleştiren ve teminat altına alan, kişi ile toplum arasında denge kuran, emek ve sermaye ilişkilerini dengeli olarak düzenleyen, özel teşebbüsün güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayan, çalışanların insanca yaşamasını ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için sosyal, ik-

tisadi ve mali tedbirler olarak, çalışanları koruyan, işsizliği önleyici ve milli gelirin adalete uygun biçimde dağılmasını sağlayıcı tedbirleri alan, adaletli bir hukuk düzeni kuran ve bunu devam ettirmeye kendini yükümlü saayan, hukuka bağlı kararlılık içinde ve gerçekçi bir özgürlük rejimini uygulayan devlettir.”

denilmektedir.

Kanun Önünde Eşitlik

Anayasanın “Kanun Önünde Eşitlik” başlıklı 10. maddesi yargılama hukukunda evrensel bir ilkeyi öne çıkarmaktadır. Bu ilke **“Kanun Önünde Eşitlik”** ilkesidir.

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

“Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

Maddenin gerekçesinde de, kanun önünde eşitlik ilkesinin demokrasinin üç vazgeçilmez ilkesinden birini teşkil ettiği, insanın insan olması dolayısıyla doğuştan bir değer ve haysiyeti bulunduğu vurgulanırken, bu hak dolayısıyla herhangi bir niteliğe veya ölçüye dayanılarak insanlar arasında ayırım yapılamayacağının hüküm altına alındığı belirtilmektedir.

Gerekçede devamla, insanlar arasında kanunların uygulanması açısından hiçbir fark gözetilemeyeceği, insanlar arasındaki eşitliğin temellerinden birini de “kanunlar önünde eşitlik ilkesi”nin sağladığı anlatılmaktadır.

Gerçekten de, sadece fakirliği yüzünden bir insanın kendini savunmaktan yoksun kalması, kanun önünde eşitlik

ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. İşte burada sosyal hukuk devleti yükümlülüğü, devletin bazı tedbirler almasını ve düzenlemeler yapmasını gerekli kılmaktadır.

Hak Arama Özgürlüğü

- Adil Yargılanma
- Savunma
- Hakkaniyete Uygunluk

Anayasanın 36/1. maddesi kişinin iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğunu düzenleyerek, bu hakların, hak arama özgürlüğünün gereği olduğunu ifade etmektedir.

Adli yardım, hak arama özgürlüğünün güvencesidir ve bu güvence, yargılamada silahların eşitliğini sağlayan önemli bir kamu hizmetidir.

Madde gerekçesinde, hak arama özgürlüğünün ilk şartı olan yargı mercilerine davacı ve davalı olarak başvurabilme hak ve hürriyetinin hüküm altına alınmış olduğunu ve bunun tabii sonucu olarak da kişinin yargı mercileri önünde iddia, savunma ve “Adil ve hakkaniyete uygun” yargılanma hakkına sahip olduğu belirttiğini, yargılama usulü kanunu ve yargı organı, anayasa emri olarak, “adil ve hakkaniyete uygun” yargılamayı sağlayacak şekilde düzenleneceğini vurgulanmaktadır.

Adil yargılama davanın tarafları arasında “**silahların eşitliği**” ilkesine dayanmalıdır. Yargılamanın tüm safhalarında gözetilmesi gereken silahların eşitliği ilkesi, tarafların yargılamada usul bakımından eşit yararlandırılmalarını sağlamaya yöneliktir. Anayasada bir ilke olarak belirtilen “hakkaniyete uygunluk”, AİHM kararlarında taraflar arasında

tam bir eşitliğin (silahların eşitliği) sağlanması ve bu den-
genin bütün yargılama boyunca korunması anlamındadır.

AİHS'in 6/1. maddesi uyarınca:

“Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir.”

Madde metninden de anlaşılacağı gibi, 6/1. madde medeni hak ve yükümlülükleri de kapsamaktadır.

Madde gerekçesinde, sözü edilen “Adil ve hakkaniyete uygun” yargılanma hakkı;

“Uyuşmazlığın tarafları arasında fiili ve hukuki bir fark gözetmeksizin iddia ve savunmaların eşit ölçülerde ve karşılıklı olarak yapıldığı dürüst bir yargılama olarak”

tanımlanabilir. Bu tanıma göre adil yargılamadan söz edebilmek için, iddia ve savunma makamlarının eşit olanaklara sahip olması, iddia ve savunmanın karşılıklı olarak yapılması, bir başka ifadeyle silahların eşit olması gereklidir.

Anayasanın 36. maddesindeki adil yargılanma hakkını AİHS'in hükümleri ve AİHM'in içtihatlarıyla birlikte değerlendirmek gerekir. Böylece 03/10/2001 tarihli, 4709 sayılı Kanunun 14. maddesi ile 36. madde metnine eklenen adil yargılanma hakkı, AİHS'in 6. maddesindeki anlamıyla iç hukukumuzda yorumlanarak uygulamaya geçirilmek zorundadır.

Ayrıca, AİHS'in 6. maddesinde yer alan “hakkaniyete uygunluk” ilkesi adli yardım konusunun önemli ilkelerinden biridir. Zira, “Hakkaniyete uygunluk, adil yargılamanın bir bakıma temel gereğidir. Bu ilkenin de en önemli ve ilk gereği, “silahların eşitliği”dir. Silahların eşitliğini sağlama görevi,

hem usul hükümlerinin, hem yargıcın, hem de sosyal hukuk devletinin görevidir.

Avukatlık Mesleği Yönünden

Ülkemizde mahkemelerde avukatla temsil zorunluluğu yoktur. Türk hukukunda bu yüzden bir çok sorunla karşılaşmaktadır.

Avukat olmaksızın yapılan işlemlerde genellikle usul konusundaki bilgisizliğin kurbanı olunmaktadır. Yargılamanın ilerleyen safhalarında, evvelce yapılmış olan usule aykırı işlemler ve esas hakkında yapılan beyanlar yargılamayı olumsuz etkilemekte, daha sonra da bir avukat yardımıyla yanlışlıkların düzeltilmesi yoluna gidilse de, sonuçta aleyhte karar alınmasına yol açmaktadır.

Bu yanlışlıkların en önemli sebebi, kişilerin avukat tutmakta ekonomik imkansızlıklarıdır.

“Adalet Bakanlığı Adli Sicil İstatistik Genel Müdürlüğü’nün 2000 yılına ait istatistiklerine göre, 2000 yılı içinde açılan ilamlı icra takiplerinden %39’u, ilamsız takiplerden %36,4’ü, iflas takiplerinden %30.3’ü sonuçlanabilmiştir. Talimatların ise ancak %37,4’ünün infaz edilebildiği anlaşılmaktadır. Aynı istatistiklere göre bir icra takibinin ortalama görülme süresi 443 gündür. Ülkemizde icra takiplerinin dava olarak algılanmadığı için avukata danışmaksızın yapılan başlıca işlem olduğu, ancak sonuç alınabilecek bir icra takibi için, dosyanın mutlaka çok sıkı takip edilmesi gerektiği gerçeği karşısında bu rakamlar avukatla temsilin bir zorunluluk olduğunu ifade etmektedir.¹

Adli Yardım konusunda gerçekten doyurucu açıklamalar yapan İzmir Barosu Adli Yardım Bürosunun açıklamalarını aktarmakla yetineceğiz:

¹ <http://www.izmirbarosu.org.tr/adliyardim/tanitim.htm>

“Avrupa Konseyi Avukatlık Mesleğinin İcrasındaki Özgürlükler Hakkında 9 Numaralı Tavsiye Kararı'nın Taslak Gerekçesi'nin 22. maddesinde de “Esas olarak, herkesin sahip olduğu insan hakları ve temel özgürlüklerin, medeni ve siyasal haklar gibi ekonomik, sosyal ve kültürel hakların yeterli bir şekilde korunabilmesi, tüm bireylerin özgür bir hukuk mesleğinin sağladığı hukuk hizmetlerine, etkin bir biçimde ulaşılmasına bağlıdır” denilmek suretiyle aynı konuya işaret edilmiştir.

Yani her türlü hak ve özgürlüğün korunabilmesi, geliştirilip yerleştirilmesi, herkesin, hukukçular tarafından verilen hukuk hizmetlerine etkin bir şekilde ulaşabilmesi ile mümkündür. Bu saptama hukukçulara ve özellikle avukatlara çok önemli sorumluluklar yüklediği gibi, mesleklerinin vazgeçilmezliğine yapılan vurgudan hareketle yine çok önemli mesleki hak ve yetkiler de getirmektedir.

Herkesin hukuki sorunlarını çözmede bir avukata başvurusu gerektiği ve bunun mutlak bir gereksinim olduğu, gerek hakları düzenleyen normların içeriğinden gerekse hukuk uygulamalarından kolaylıkla varılabilecek bir sonuçtur. Ancak bu sonuca varırken, ekonomik nedenlerle bir avukata başvurma olanağı bulunmayanların da gözetilmesi gerektiğini unutmamak gerekir. Barolar kanalıyla verilen adli yardım hizmeti, yukarıda söz ettiğimiz mutlak gereksinim ile ekonomik nedenlerle bu gereksinimini karşılayamayanlar arasındaki dengeyi sağlamada çok önemli bir işleve sahiptir.

Bu nedenledir ki, avukatlık mesleğine ilişkin uluslararası belgelerde adli yardıma ilişkin özel hükümlere yer verilmiştir. Avukatlık mesleğine ilişkin önemli belgelerden biri olan Havana Kuralları – BM Avukatların Rolüne Dair Temel Prensipler'in başlangıç bölümünde “bütün insanların sahip olduğu ekonomik, sosyal ve kültürel veya kişisel ve siyasal nitelikteki insan hakları ve temel özgürlüklerin yeterli bir biçimde korunması, herkesin bağımsız hukukçuların sağladığı adli hizmetlere etkili bir biçimde ulaşma hakkına sahip olması gerektiği”nden söz edildikten sonra, 3. maddesinde “Hükümetler, yoksullara ve gerektiği takdirde mahrumiyet içinde bulunan diğer kimselere adli hizmet verilmesi için yeterli mali imkanlar ve başka kaynaklar sağlar. Avukatların meslek örgütleri bu hizmetlerin, imkanların ve kaynakların organize edilmesinde ve sunulmasında işbirliği yapar” denilmek suretiyle bu konuda hükümetlere ve barolara düşen sorumluluk belirlenmiştir.

Avrupa Konseyi Avukatlık Mesleğinin İcrasındaki Özgürlükler Hakkında 9 Numaralı Tavsiye Kararı'nın başlangıç bölümünde, "Adalete ulaşmanın, ekonomik bakımdan zayıf durumda olan kişilere de avukatlık hizmeti sunmak olduğu düşünülerek" denilmek suretiyle, adaleti sağlama hedefi ile adli yardım hizmeti arasındaki bağlantıya işaret edilmiştir. Aynı metnin IV numaralı Prensibinin Başlığı "Tüm Şahısların Avukatlara Erişebilmesi" olup, 1. maddesinde "Herkesin bağımsız avukatlarca sağlanan hukuki hizmetlerden etkin bir şekilde yararlanması için tedbirler alınmalıdır."

2. maddesinde "Avukatların ekonomik bakımdan zayıf kişilere de hukuk hizmeti vermeleri teşvik edilmelidir." denilmektedir.

Konuyla ilgili olarak dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli nokta da, insan haklarına ve adalete hizmet eden adli yardım hizmetini veren avukatların, bu hizmet vermeleri nedeniyle ekonomik açıdan zayıf duruma düşmelerini engellemeye yönelik mekanizmaların da kurulması gereğidir. Avukatlık gibi sorumluluğu zaten ağır olan bir mesleğin, adli yardım hizmeti nedeniyle daha da ağırlaşan bir sorumlulukla yapılması gerektiği de göz önünde tutulduğunda, bilgisini, zamanını, emeğini bu kadar önemli bir işe vakfeden avukatın da sistem içinde korunması gerektiği açıktır.

Avrupa Konseyi Avukatlık Mesleğinin İcrasındaki Özgürlükler Hakkında 9 Numaralı Tavsiye Kararı'nda bu konu da düzenlenmiş bulunmaktadır. IV Numaralı Prensibin 4. maddesine göre "Avukatlık ücretini düzenleyen kanun ve düzenlemeler avukatlara makul düzeyde kazanç sağlayıcı ve kamunun hukuk ihtiyacını karşılayıcı nitelikte olmalıdır". Prensiplerin şerhlerinin düzenlendiği bölümün 50. maddesinde madde gerekçesi açıklanırken "avukatların özgür olabilmeleri için makul bir yaşam standardını elde edebilecek kadar kazanmalarının şart olduğu" belirtilmiş, aynı bölümün 51. maddesinde de ekonomik açıdan zayıf olanlara adli yardım hizmeti veren avukatların da mesleki açıdan özgür olabilmelerinin sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. 50.madde ile birlikte yorumlanması gereken maddede söz edilen mesleki özgürlüğün, salt kamu otoritesinden baskı görmemek anlamına gelmediğini ayrıca bunun ekonomik özgürlüğü de içerdiğini unutmamak gerekir.

Yukarıda açıklandığı üzere, ekonomik açıdan zayıf olan bireylere de yargı mercilerine ve avukatlara ulaşma olanağının sağlandığı, bir yandan da bu tür hizmetlerde bulunan avukatların ekonomik açıdan zorda kalmalarını önleyici tedbirlerin alındığı, ve bu olanaklarla birlikte avukatla temsilin zorunlu olduğu bir hukuk sisteminde adil yargılamadan söz etmek mümkün olabilecektir.

Şimdilik ülkemizde normatif anlamda avukatla temsil zorunluluğu olmasa bile, adli yardım hizmeti, bireylerin bir avukata başvurma gereksinimi olduğunu, bunun çok önemli ve gerekli olduğunu hiç değilse uygulamada gösterecek ve işin pratiğinde bunu zorunlu hale getirebilecek bir mekanizmadır. Ekonomik açıdan zayıf kişilerin avukatla temsil edilebildiği, bu nedenle daha nitelikli ve kaliteli hukuki işlemler çıkarabilen avukata başvuranların hukuken geçerli olması kaydıyla başvuruocularının istemlerine uygun kararlar elde edebildiği, kişilerin adalet duygusuyla sonuç alabildiği bir sistemin içinde, elbette ekonomik açıdan rahatlıkla bir avukata başvurabilecek olanların kayıtsız kalacakları düşünülemez. Bu nedenle ADLİ YARDIM, adalete, insan haklarına ve hukuka olduğu kadar AVUKATLIK MESLEĞİNE DE HİZMET EDEN ÖNEMLİ BİR ARAÇTIR.”²

ADLİ YARDIMIN KAPSAMI

Avukatlık Yasası'nın 176.maddesine göre adli yardım;

“Avukatlık ücretlerini ve diğer yargılama giderlerini karşılama olanağı bulunmayanlara bu Kanunda yazılı avukatlık hizmetlerinin sağlanmasıdır.”

Avukatlık hizmeti Avukatlık Kanununun 35/1. maddesinde tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre avukatlık,

“Kanun işleri ve hukuki meselelerde mütalaa vermek, mahkeme, hakem veya yargı yetkisini haiz bulunan diğer organlar huzurunda gerçek kişilere ait hakları dava etmek ve savunmak, adli işlemleri takip etmek, bu işlere ait evrak düzenlemek”tir.

² <http://www.izmirbarosu.org.tr/adliyardim/tanitim.htm>

Gerek Avukatlık Kanunu gerekse aşağıda tam dökümü verilen mevzuat çerçevesinde Adli Yardım; icra safhası ve ihtiyati tedbirler de dahil olmak üzere hukuk davalarında ve idari davalar ile ceza davalarında sadece mağdurlar, şikayetçiler ve zarar görenler için ücretsiz avukat hakkı sağlamaktadır.

HUMK'un 465. maddesine göre, adli yardımın (sadeleştirilmiş haliyle) kapsamı ise;

“Kendisiyle ailesinin yaşamını zarurete düşürmeksizin gerekli masrafı kısmen veya tamamen ödemekten aciz olan kimselerle hayır kurumları, iddia ve savunmalarında veya icraya ve ihtiyati tedbirlere müracaatlarında haklı olduklarına dair delil gösterebilmeleri şartıyla adli yardımdan yararlanabilecekleri”

şeklinde belirlenmiştir.

ADLİ YARDIM MEVZUATI

AİHS

Madde 6/1

Adil Yargılanma Hakkı

Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili anlaşmazlıkların çözümlenmesi, gerek kendisine yöneltilen herhangi bir suçlamanın karara bağlanması konusunda, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde adil ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir.

1982 Anayasası

Madde 5

“Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cum-

huriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

Madde 10/1

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.”

Madde 36

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz.”

Avukatlık Kanunu

Madde 176: Adli yardım, avukatlık ücretlerini ve diğer yargılama giderlerini karşılama olanağı bulunmayanlara bu Kanunda yazılı avukatlık hizmetlerinin sağlanmasıdır.

Madde 177: Adli yardım hizmeti, baro merkezlerinde, baro yönetim kurullarınca avukatlar arasından oluşturulan adli yardım bürosu tarafından yürütülür. Baro yönetim kurulu, ayrıca baro merkezi dışında avukat sayısı beşten çok olan her yargı çevresinde de bir avukatı adli yardım bürosu temsilcisi olarak görevlendirebilir. Büro ve temsilciler, baro yönetim kurulunun gözetimi altında çalışırlar.

Madde 178: Adli yardım istemi, adli yardım bürosuna veya temsilcilerine yapılır. İstek sahibi, isteminde haklı olduğunu gösterdiği delillerle kanıtlamak zorundadır.

Yardım isteminin reddi halinde, ilgilisi yazı veya sözle baro başkanına başvurabilir. Baro başkanının vereceği karar kesindir.

Madde 179: Adli yardım isteminin kabulü halinde; büro gerekli işlemleri yapmak üzere bir veya birkaç avukatı görevlendirir. Görevlendirilen avukat, görev yazısının kendine ulaşmasıyla, avukatlık hizmetlerini yerine getirmek yükümlülüğü altına girer.

Bu yükümlülük, ilgilinin gerekli belge ve bilgileri isteğe rağmen vermemesi veya vekaletname vermekten kaçınmasıyla sona erer.

Ayrıca görevlendirilen avukat da bu işi yapmaktan çekinmek isterse görevin kendisine bildirildiği tarihten itibaren on beş gün içinde o işin tarifede belirlenen ücretini baroya ödemek zorundadır.

Büro, görevlendirilen avukatın işi yürütmesiyle ilgili aşamaları izler.

18.06.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 04.04.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlardaki adli yardıma ilişkin hükümler saklıdır.

Madde 180

Adli yardım bürosunun gelirleri şunlardır:

İki yıl öncesine ait kesin hesap sonuçlarına göre tespit edilen toplam miktarlar esas alınarak 492 sayılı Harçlar

Kanununa bağlı (1), (2) ve (3) sayılı tarifelere göre alınan harçların yüzde üçü ile idari nitelikteki para cezaları hariç olmak üzere para cezalarının yüzde üçü,

Baroya düşecek paylar ile kamu ve özel kurum ve kuruluşlarından, il veya belediye bütçelerinden baroya yapılan yardımlar,

Bu amaçla yapılan her türlü bağışlar,

Adli yardım görevinden çekilen avukatların yatıracağı ücret,

Adli yardımla görevlendirilen avukatın aldığı ücretin yüzde onu ile davadan haklı çıkan adli yardımdan yararlanan kişinin avukat ücretinden başka, yararlandığı kısmın yüzde beşi.

Büronun giderleri şunlardır:

- a)** Adli yardımla görevlendirilen avukatlara gerektiğinde ödenecek ücretler,
- b)** Büroda görevlendirilecekler ödenecek ücretler,
- c)** Büro giderleri ve diğer giderler.

Adli yardım bürolarının gelir ve giderleri büro bütçesinin ayrı bölümlerinde gösterilir. Bu bölümde kalan gelir fazlasının bir sonraki yıla aynen aktarılması zorunludur.

Birinci fıkranın (a) bendine göre hesaplanacak ödenek, Maliye Bakanlığınca her yıl Mart ayının sonuna kadar Türkiye Barolar Birliği hesabına aktarılır. Bu paralar, münhasıran adli yardım için kullanılır ve yılı içinde harcanmayan paralar, ertesi yıla aynen aktarılır. Bu paraların barolar arasındaki dağıtımını ve kullanılmasına ilişkin hususlar, Türkiye Barolar Birliği tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.

Madde 181: (Değişik madde: 02.05.2001-4667/89. md.)

Adli yardım bürosu, çalışmalarını her yıl sonu düzenleyecekleri bir raporla baro yönetim kuruluna bildirir. Raporun bir örneği baroca Türkiye Barolar Birliğine gönderilir.

Adli yardım bürosunun kuruluşu, görevlendirilecek avukatların ve bunlara ödenecek ücretlerin belirlenmesi, büronun işleyişi, denetimi gibi konular Türkiye Barolar Birliğince çıkarılacak yönetmelikte gösterilir.

T.B.B. Adli Yardım Yönetmeliği

Resmi Gazete: 30.03.2004/25418

Türkiye Barolar Birliği Başkanlığından

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Dayanak

Amaç

Madde 1: Bu Yönetmeliğin amacı, 19.03.1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 176-181 inci maddeleri uyarınca, adli yardımla ilgili usul ve esasları düzenlemektir.

Adli yardımın amacı, bireylerin hak arama özgürlüklerinin önündeki engelleri aşmak ve hak arama özgürlüğünün kullanımında eşitliği sağlamak üzere, avukatlık ücretini ve yargılama giderlerini karşılama olanağı bulunmayanların avukatlık hizmetlerinden yararlandırılmasıdır.

Kapsam

Madde 2: Bu Yönetmelik, 19.03.1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 180 inci maddesi uyarınca Türkiye

Barolar Birliği hesabına aktarılan paraların, barolar arasında dağıtımı ve kullanılması ile adli yardım bürosunun kuruluşunu, görev ve yetkilerini, görevlendirilecek avukatların ve ücretlerinin belirlenmesini, işleyişini ve denetimini kapsar.

Hukuki Dayanak

Madde 3: Bu Yönetmelik 19.03.1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 176-181 inci maddeleri uyarınca düzenlenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Adli Yardım Bürosu ve Temsilcisi

Madde 4: Her baro merkezinde, baro yönetim kurulu tarafından belirlenip görevlendirilecek, yeterli sayıda avukatın oluşan bir adli yardım bürosu kurulur. Baro yönetim kurulu ayrıca, baro merkezi dışında, avukat sayısı beşten fazla olan her yargı çevresinde bir avukatı, adli yardım bürosu temsilcisi olarak görevlendirebilir. Gerektiğinde, yeteri kadar temsilci yardımcısı da görevlendirilir.

Adli yardım bürosu ve temsilcileri, 19.03.1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununda öngörülen görevler ile baro yönetim kurullarının Avukatlık Kanunu ve Yönetmelikler çerçevesinde vereceği görevleri yerine getirirler.

Adli yardım bürosu ve temsilcileri, işlerini adli yardımdan sorumlu baro yönetim kurulu üyesinin sorumluluğunda ve denetiminde yürütürler.

Adli yardım bürosu ve temsilcilerine, hizmetin yürütülebilmesi için adli yardım ödeneğinden karşılanmak üzere yeterli mekan, büro donanımı ve personel sağlanır.

Barolar, avukat stajyerlerine, adli yardım bürosu ve temsilciliklerinde eğitim amacıyla geçici süreli görevler verebilirler.

Adli Yardım İstemi

Madde 5: Adli yardım istemi, hizmetin görüleceği yer adli yardım bürosuna ve temsilciliklerine yapılır. Başvurularda, adli yardım başvuru formu doldurulur ve adli yardım esas defterine kaydedilir.

Adli yardım bürosu ve temsilcilikleri, istem sahibinden gerekli bilgi ve belgeleri ister, istemin haklılığı konusunda uygun bulacağı araştırmayı yapar, gerektiğinde karar verir. Bu araştırmada, kamu ve özel kurum ve kuruluşları, adli yardım bürosuna ve temsilciliklerine yardımcı olurlar.

Adli yardım isteminin reddi halinde istemde bulunan; tebliğden itibaren on gün içinde yazılı veya sözlü olarak baro başkanına başvurabilir. Baro başkanı yedi gün içinde karar verir, bu karar kesindir. Süresinde karar verilmediği takdirde talep ret edilmiş sayılır.

Adli yardım görevi serbest çalışan avukatlara eşitlik ilkesi esaslarına göre verilir.

Adli Yardımın Yapılışı

Madde 6 (a): Adli yardım isteminin kabulü halinde, durum bir tutanakla tespit edilir. İstem sahibinden, işin sonunda maddi bir yarar elde etmesi halinde, avukata ödenen para ile elde edilecek maddi yararın %5'ini baroya ödeyeceğine; adli yardım isteminin haksız olduğunun sonradan anlaşılması halinde, görevlendirilen avukata ödenen ücretin iki katı ve yapılmış masrafları yasal faizleri ile geri vereceğine ilişkin taahhütname alınır.

Vekaletname masrafı adli yardım faslından ödenebilir.

Yargılama giderlerini karşılayamayacaklar için 18.06.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 465-472 nci maddeleri gereğince adli müzaheret talebinde bulunulur. Bu talebin reddi halinde ilgisi, avukatlık ücreti dışındaki diğer yargılama giderlerini karşılamak durumundadır. Aksi halde, adli yardım istemi reddedilebilir.

Ancak, yargılama giderlerinin karşılanamayacağının açıkça anlaşılması ve adli yardım talebinde bulunanın haklılığı açısından kesin veya kuvvetli bir kanı oluşması halinde, adli yardım bürosunun veya adli yardım temsilcisinin önerisi üzerine baro yönetim kurulu kararıyla adli yardım fonundan karşılanır.

Davanın reddi halinde iade olunacak harç, adli yardım fonuna aktarılır.

(b) Adli yardım isteminin kabulüyle, gerekli iş ve işlemleri yapmak ve yürütmek üzere bir veya birkaç avukat görevlendirilir. Görev yazısının bir örneği de istem sahibine verilir ve gerekli bilgi, belge ve vekaletname ile birlikte görevlendirilen avukata başvurması istenir. Görevlendirilen avukat, görevlendirme yazısının, işe ve ilgiliye ait bilgi, belge ve vekaletnamenin, adli müzaheret istemi reddedilmiş ise iş için zorunlu masraf avansının kendisine ulaşması ile avukatlık hizmetlerini yerine getirmek yükümlülüğü altına girer.

Görevlendirilen avukatın yükümlülüğü, istek sahibinin hizmetin görülebilmesi için gerekli belge ve bilgiler ile avukatlık ücreti dışındaki zorunlu yargılama giderlerini vermesi veya vekaletname vermektan kaçınması ile sona erer. Görevlendirilen avukat, bu durumu gecikmeden, kendisini görevlendiren adli yardım bürosuna ya da temsilciliğine bildirir.

(c) Görevlendirmede, avukatların mesleki faaliyet alanlarına ilişkin beyanları dikkate alınır.

(d) Görevlendirilen avukat, bu işi yapmaktan haklı bir neden olmaksızın çekinmek isterse, görevin kendisine bildirildiği tarihten itibaren on beş gün içinde, o işin tarifede belirlenen ücretini baroya ödeyerek görevden çekilebilir.

(e) Görevlendirilen avukat, 19.03.1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu hükümlerine göre işi sonuna kadar takip etmekle yükümlüdür. Bağlantı ve ilişki bulunsa bile başka dava ve icra takipleri veya benzeri hukuksal işlemler, görev konusu iş kapsamında kabul edilmez.

(f) Adli yardım bürosu ve temsilcilikleri, görevlendirilen avukatın hizmeti yerine getirmesi ile ilgili aşamaları izler. Avukat, işin hangi aşamasında olursa olsun, kendisinden istenen bilgi ve belgeleri vermek zorundadır. Hizmetin sonunda da, bu konudaki raporunu ve hizmetin sona erdiğini gösterir belgeleri adli yardım bürosuna ya da temsilciliğine iletir.

Ödenecek Ücret

Madde 7: Adli yardımla görevlendirilen avukata, görevlendirmeye konu iş için asgari ücret tarifesinde gösterilen maktu ücret peşin ödenir. Aynı işe birden fazla avukat görevlendirilemez. Ancak görevden çekilen avukatın yerine yeni görevlendirilen avukata ayrıca ücret ödenir.

Ceza davalarında şahsi davacı ve müdahil vekiline, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu gereğince yapılacak hukuki yardımlar için avukatlık ücret tarifesinde belirlenen maktu ücret ödenir.

Yargıtay'da görülecek duruşmalı işlerde ayrıca, Ankara'ya gidiş-geliş otobüs ücreti ödenir. Adli yardımdan yarar-

lananın veya vekilinin talebi halinde Ankara barosundan görevlendirilecek avukat aracılığı ile Yargıtay'daki duruşma takip edilebilir.

Tüm masraflar belgeye dayandırılır. Belgesiz ödeme yapılamaz.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi için, bu mahkemenin kendi adli yardım kuralları uygulanır. Bu yönetmelik uyarınca ödeme yapılamaz.

Adli yardım görevini haklı nedenler dışında tamamlamayan avukat, aldığı ücretin iki katını baroya ödemekle yükümlüdür.

Adli Yardım Bürosunun Gelirleri

Madde 8: Adli yardım bürosunun gelirleri şunlardır:

- a)** Türkiye Barolar Birliğinden baroya gönderilecek adli yardım ödeneği,
- b)** Kamu ve özel kurum ve kuruluşlarından, il veya belediye bütçelerinden baroya yapılan yardımlar,
- c)** Bu amaçla yapılan her türlü bağışlar,
- d)** Adli yardım görevlerinden çekilen ve haklı neden olmaksızın hizmeti sonuçlandırmayan avukatlardan geri alınan ücretler,
- e)** Taahhütname gereği ilgiliden alınan paralar,
- f)** Yardımdan yararlanan ilgili lehine ilamda belirlenen harca esas değer %5'i.

Adli Yardım Bürosunun Giderleri

Madde 9: Adli yardım bürosunun giderleri şunlardır:

- a) Adli yardımla görevlendirilecek avukatlara ödenecek ücretler ve zorunlu yol giderleri, gerektiğinde vekaletname, dava harç ve masrafları,
- b) Büro personelinin ücretleri,
- c) Büro donanımı, kırtasiye, kira ve diğer giderler.

Adli yardım paraları, münhasıran adli yardım hizmetlerinde kullanılır ve baro bütçesinin ayrı bölümlerinde gösterilir. Bu bölümden kalan gelir fazlası, bir sonraki yılın aynı faslına aktarılır.

Adli Yardım Parasının Barolara Dağıtımı

Madde 10: Türkiye Barolar Birliği, 19.03.1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 180 inci maddesi uyarınca tahsil edilen parayı bütçesinin adli yardım faslına aktararak, bankada açacağı ayrı bir hesapta toplar. Bu hesapta toplanan paranın % 10'u Türkiye Barolar Birliğinin adli yardım giderleri ve adli yardım dengeleme fonu için ayrılır, kalanı barolara gönderilir.

Her baroya (5) temel puan verilir. Verilen (5) temel puana;

- a) Her (25) üye avukat için (1) puan,
- b) Her (50 000) nüfus için (1) puan,
- c) Kalkınmada öncelikli yöre barolarına (3) puan,

eklenerek adli yardım ödenek puanı saptanır.

Puanlamada 0.5'in altındaki küsuratlar dikkate alınmaz, bunu aşan küsuratlar ise (1) puana tamamlanır.

Barolara gönderilecek adli yardım payı aşağıdaki şekilde hesaplanır:

TBB toplam adli yardım parası X 0.90 X baro adli yardım ödenek puanı

Baro adli yardım ödeneği = _____

Tüm baroların adli yardım puanları toplamı

Yıl içinde barolara gönderilmiş olan ödenekler, yıl sonunda barolara ayrı ayrı bildirilir.

Barolar, kendi paylarına düşen adli yardım ödeneğinin yıl içinde bitmesi halinde, adli yardım bürosunun gerçekleşen harcamalarını, ödeneğin gerekçesini ve bekleyen işleri içeren rapor ile Türkiye Barolar Birliği adli yardım dengeleme fonundan ek ödenek isteyebilirler. Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu tarafından, istemin uygun bulunması halinde ek ödenek gönderilir. Barolara gönderilen ödenek yıl içinde kullanılmaz ise bir sonraki yıla aktarılır.

Barolar her yılın sonunda adli yardım yıl sonu raporu düzenleyerek Türkiye Barolar Birliğine gönderirler. Türkiye Barolar Birliğindeki kayıtlar ile bu raporlar esas alınarak hesap mutabakatları sağlanır.

Barolara tahsis edilen ödenek, dört taksit halinde ödenir. Barolar kendilerine tahsis edilen ilk ödmeden sonra üçer aylık rapor düzenler ve Türkiye Barolar Birliğine gönderir.

Raporların Yönetmeliğe uygunluğu tespit edildikten sonra bir sonraki ödeme yapılır. Takip eden diğer ödemelerde de aynı usul uygulanır.

Adli Yardım Bürolarının Denetimi

Madde 11: Baro yönetim kurulu, adli yardım bürosu ve temsilciliklerinin çalışmalarını her zaman denetleyebilir. Baro denetçileri ayrıca mali açıdan adli yardım bürosu ve

temsilciliklerini de kapsayan çalışmalarını, her 2 ayda bir düzenleyeceği raporla, baro yönetim kuruluna bildirir.

Yürürlükten Kaldırılan Hükümler

Madde 12: 14.11.2001 tarih ve 24583 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Adli Yardım Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 13: Bu Yönetmelik 10.03.2004 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 14: Bu Yönetmelik hükümleri Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu tarafından yürütülür.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu

Madde 465: Kendisiyle ailesini meişetçe ehemmiyetli zarurete düşürmeksizin masarifi lazimeyi kısmen veya tamamen ifadan aciz olan kimselerle müessesatı hayriye iddia ve müdafaalarında veya icraya ve ihtiyati tedbirlere müracaatlarında haklı olduklarına dair delil gösterirlerse müzaheretli adliyeye nail olabilirler.

Ecnebilerin müzaheretli adliyeye nail olabilmeleri muamelei müteakibinin cari olduğunun ispat edilmesine mütevakkıftır.

Madde 466: Müzaheretli adliye aşağıdaki hususları temin eder:

1. Yapılacak bilcümle masarifi muhakemeden muvakkaten muafiyet,

2. Şahit ve ehlihibre masarifi devletçe avans olarak verilmek,
3. Masarifi muhakeme için teminattan istisnaiyet.
4. Tebligat ücret ve masraflarından müecceliyet,
5. Davanın vekil ile takibi iktiza ettiği halde ücreti bilahare verilmek üzere vekil temin olunmak,
6. İcra dairelerince alınan bilumum harçlar tecil ve masarifi zaruriye avans olarak devletçe ita edilmek,
7. Bilumum pul rüsumundan muvakkaten muafiyet,
8. Katibiadillerin tanzim edecekleri bilcümle evrak ve suretlerin harç ve rüsumundan muvakkaten muafiyet.

Madde 467: Müzahereti adliyeye nail olan kimsenin ikametgahı davayı rüyet eden mahkemenin bulunduğu mahalde olmadığı veya o şehirde bunun hukukunu muhafazaya muktedir vekil bulunmadığı ve kendisinin bizzat hukukunu müdafaa edemeyeceği anlaşıldığı takdirde mahkeme münaşip gördüğü zatin bilvevale hareket etmesini emreder.

Madde 468: Müzahereti adliye davanın ikama edileceği mahkemede tahriren veya şifahen talep olunur. İşbu talepte davanın hulasasıyla istinat edilecek esbabı sübutiyenin neden ibaret olduğu beyan edilmek lazımdır. Bununla beraber mahalli belediyesinden veya heyeti ihtiyariyesinden alınmış bir şahadetname verilir. Şahadetnamede talibin sanat ve sıfatıyla servetinin ve devlete vermekte olduğu verginin miktarı ve ailesinin hal ve vaziyeti ve dava masrafını tesviyeye kudreti olmadığı yazılır.

Müzahereti adliye talebine mütedair evrak, damga vesair rüsumdan muaftır.

Madde 469: Müzahereti adliye talebi üzerine mahkemece verilecek karar şifahi murafaa cereyan etmeksizin ittihaz olunabilir. Müzahereti adliye talebinin kabul veya reddine dair ittihaz olunan kararlar kati olup aleyhine hiçbir tariki kanuniye müracaat olunamaz.

Müzahereti adliye esnayı muhakemede dahi talep olunabilir. Bu talep kabul edilirse evvelce yapılmış olan masarife teşmil edilemez. Yeni bir sebep zuhurunda reddedilen müzaheret talebi tekrar edilebilir.

Madde 470: Müzahereti adliye talebinin esasen varit bulunmadığı veya sebebinin zail olduğu mahkemece tahakkuk ederse müzahereti adliyenin kabulü hakkındaki karar refolunur.

Madde 471: Diğer tarafın mahkumiyeti halinde müzahereti adliye kararından dolayı istifa olunamayan bilcümle mebalig ilanının icrasına bununla mahkum olan taraftan evvel beevvel ve sureti mümtazede tahsil olunur.

Madde 472: Müzahereti adliyeye nail olan kimse için tayin edilen vekil kendi ücret ve masrafını aleyhine hüküm verilmiş olan diğer taraftan doğrudan doğruya talep ve istih-sale mezundur.

Adli Yardım Taleplerinin İletilmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesine Ek Protokol

İşbu Protokolü imza eden, 27 Ocak 1977 tarihinde Strazburg'da imzaya açılmış olan Adli Yardım Taleplerinin İletilmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi (bundan sonra "Sözleşme" olarak anılacaktır)'ne taraf Avrupa Konseyi üyesi Devletlerle diğer Taraflar,

Sözleşmenin, tüm Avrupa düzeninde adli yardım taleplerinin iletilmesinde etkin bir yasal çerçeve olarak uygulanması ve geliştirilmesinin önemini kaybederek;

Yabancı ülkelerde hukuki davalara yönelik mevcut engellerin ortadan kaldırılması ve ekonomik yönden durumları elverişli olmayan şahısların yabancı ülkelerde haklarını daha iyi kullanabilmelerine olanak tanınmasının temenniye değer olduğunu düşünerek;

Sözleşmenin etkinliğini artırmak ve Sözleşmeyi özellikle, merkezi makamlar arasında karşılıklı yardımlaşma ve adli yardım talebinde bulunanlar ile avukatlar arasında iletişim ile ilgili sorunlar olmak üzere belirli bazı yönlerden tamamlamak arzusu ile;

Hukuki, Ticari ve İdari Konularda Adli Yardım Hakkında (76) 5 No'lu Karar'ı hatırd tutarak;

Adli Yardım Taleplerinin İletilmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesinin Elverişli Bir Şekilde Uygulanmasının Geliştirilmesi Hakkında No. R(99) 6 No'lu Tavsiye Kararı'nı dikkate alarak;

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına Dair Sözleşmenin 6. maddesini gözönünde tutarak ve adli yardım talebinde bulunanların sadece mahkemelerde değil ayrıca adli davaların açılmasından önce de avukatları ile iletişim kurabilmelerinin gereksinimini vurgulayarak;

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır.

Madde 1

Amaç ve Tanım

1. Bu Protokolün amacı, Protokol Tarafları arasında olmak üzere, Sözleşme hükümlerinin belirli bazı yönlerden tamamlanması ve düzeltilmesidir.

2. Sözleşmenin ve bu Protokolün amacı bakımından, “talep edilen Taraf”, söz konusu Sözleşme ve Protokol hükümlerine uygun olarak, diğer Taraftan yapılan bir adli yardım talebini alan Tarafı tanımlamaktadır. Tayin edilen vekil kendi ücret ve masrafını aleyhine hüküm verilmiş olan diğer taraftan doğrudan doğruya talep ve istihsale mezundur.

Madde 2

Taraflar Arasında İşbirliği

1. Taraflar, talep edilen tarafın yetkili makamlarının yargı yetkisine giren hukuki, ticari ve idari konularda adli yardım talepleri bakımından birbirlerine azami ölçüde süratle karşılıklı yardım sağlamakla yükümlü olacaklardır.

2. Sözleşme hükümlerine, tabi olarak, talep edilen Taraf, söz konusu Sözleşme uyarınca yapılmış talepleri, esasını incelemeyen reddetmeyecek, bunun yanında daha fazla bilgi araştırmasını da içermek üzere iç usul hükümlerine göre mümkün olan en etkin biçimde işleme koyacaktır.

Madde 3

Avukatlar ve Talepte Bulunanlar Arasında İletişim

1. Talep edilen Taraf

- a)** Söz konusu talepte bulunanları temsil etmek üzere tayin edilen avukatların, talepte bulunanlar ile kolayca anlayabilecekleri bir dilde iletişim kurmalarını sağlayacaklar, veya
- b)** Talepte bulunanlar ile avukatlar arasında iletişim kurulması ile ilgili tercüme ve/veya yorum masraflarının karşılanmasını sağlayacaklardır.

2. Yukarıda 1. fıkranın uygulanmasına olanak bulunmaması durumunda, talep edilen Taraf, talepte bulunanlar ile avukatlar arasında etkin bir şekilde iletişim kurulmasını sağlayamaya yönelik uygun araçları tedarik edecektir.

3. Sözleşme ve işbu Protokol gereğince adli yardım taleplerinin iletilmesi için kullanılan formda, talepte bulunanların kolayca anlayacağı diller gösterilecektir.

Madde 4

Usul Yönünde Etkinlik

Her bir taraf, vaki talepleri makul bir süre içinde işleme koyacak ve alıcı merkezi makamlardan:

- a)** Talebin alındığının bildirilmesini;
- b)** Talep hakkında alınan kararlarla ilgili olarak gönderici makama bilgi verilmesini;
- c)** Gerekli tüm bilgilerin temin edilmiş olması kaydıyla, talepler hakkında her ahvalde 6 ay içinde bir karar verilmesini sağlamak için gerekli tüm önlemlerin alınmasını;
- d)** Eğer eksiksiz bir talebin alındığı tarihten itibaren 6 ay içinde bir karar verilmemiş ise, gönderici merkezi makamlara karar verilmesini engelleyen güçlükler ile talebe ilişkin olarak kaydedilen gelişmeler hakkında ayrıntılı bilgi verilmesini isteyeceklerdir.

Madde 5

Bağımlı Olma Rızasının Beyanı

1. İşbu Protokol, Sözleşmeyi imzalamış olan Devletlerin bağımlı olma rızalarını beyan etmek suretiyle:

- i. Tasdik, kabul veya tasvip şartı olmaksızın imza ile; veya
- ii. Tasdik, kabul veya onay şartı ile imza halinde, tasdik, kabul veya onayı takiben imzalarına açılacaktır.

2. Her bir Devlet Sözleşmenin tasdik, kabul veya onay belgesini aynı anda veya daha önce tevdi etmedikçe, İşbu Protokolü tasdik, kabul veya onay şartı olmaksızın imzalamaktan ya da tasdik, kabul veya onay belgesinin tevdiini imtina edebilir.

Madde 6

Yürürlüğe Giriş

1. İşbu Protokol Avrupa Konseyi üyesi iki Devletin 5. madde hükümlerine göre, Protokol ile bağlı olma rızalarını bildirdikleri tarihten itibaren üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci gününde yürürlüğe girecektir.

2. İşbu Protokol, bağlı olma rızasını daha sonra bildirmiş olan bir Devlet bakımından, tasdik, kabul veya onay şartı olmaksızın imzaladığı ya da tasdik, kabul veya onay belgesini tevdi tarihinden itibaren üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girecektir.

Madde 7

Katılma

1. İşbu Protokolün yürürlüğe girmesinden sonra, Sözleşmeye katılmış olan her bir Devlet bu Protokole de katılabilir.

2. Katılma, tevdi edildiği tarihten itibaren üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci gününde hüküm ifade edecek bir katılma belgesinin Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdi suretiyle gerçekleşecektir.

Madde 8**Çekinceler**

İşbu Protokolün hiçbir hükmü yönünden çekince ileri sürülemez.

Madde 9**Ülke Yönünden de Uygulama**

1. Her bir Devlet imza sırasında veya tasdik, kabul veya onay yahut katılma belgesinin tevdi edildiği esnada, işbu Protokolün uygulanacağı ülke veya ülkeleri belirtebilecektir.

2. Böyle bir ülke yönünden, Protokol, sözü edilen bildirim Genel Sekreter tarafından alındığı tarihten itibaren üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci gününde yürürlüğe girecektir.

3. Önceki iki fıkra hükümlerine göre yapılan söz konusu bildirimde bir ülkeyle ilgili olarak belirtilen bir beyan, Genel Sekretere yapılacak bir bildiri ile geri alınabilir. Söz konusu geri alınma, Genel Sekreter tarafından böyle bir bildirinin alındığı tarihten itibaren üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın ilk gününde hüküm ifade edecektir.

Madde 10**Fesih**

1. İlgili her Akit Taraf, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirimde bulunmak suretiyle İşbu Protokolün feshini ihbar edebilir.

2. Fesih ihbarı, bildirimün Genel Sekreter tarafından alındığı tarihten itibaren altı ay sonra hüküm ifade edecektir.

3. Sözleşmenin feshi, otomatik olarak işbu Protokolün feshi sonucunu meydana getirecektir.

Madde 11

Bildirimler

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi Üyesi Devletlerle, işbu Protokole katılmış olan her Devlete aşağıdaki hususları bildirecektir:

- a)** Tasdik, kabul veya onay şartına bağlı olmayan her imzayı;
- b)** Tasdik, kabul veya onay şartına bağlı olan her imzayı;
- c)** Her tasdik, kabul, onay veya katılım belgesinin tevdi;
- d)** İşbu Protokolün 5., 6. ve 7. maddelerine uygun olarak yürürlüğe girdiği her tarihi;
- e)** 9. madde hükümleri gereğince alınan her beyanı;
- f)** 10. madde hükümleri uyarınca alınan her bildirimle, fesih ihbarının hüküm ifade edeceği tarihi;
- g)** İşbu Protokole ilişkin olarak yapılan diğer her bir iş, beyan, bildirim veya iletişimi.

ADLİ YARDIM ŞARTLARI

HUMK'un 465. maddesine göre, bir kimsenin adli yardımdan yararlanabilmesi için aşağıdaki şartlara sahip bu-

lunması ve bu şartların varlığını ispat ederek mahkemeden adli yardım kararı alması gerekir. Buna göre:

• **Fakirlik Şartı:**

- Adli yardımdan yalnız gerçek kişiler yararlanır. Tüzel kişiler adli yardımdan faydalanamaz. İstisna olarak, hayır müesseseleri adli yardımdan yararlanabilirler.
- Yabancıların Türkiye’de adli yardımdan faydalanabilmeleri için mütekabiliyet yani karşılıklılık şarttır.
- Mülteciler de adli yardımdan faydalanır.
- Mağdur olmuş çocuklar ve kadınlar için ayrı adli yardım bürosu açılmıştır.

Haklı Olma Şartı: Adli yardım isteğinde bulunan kimse davasında veya savunmasında haklı olmalıdır. Bu haklılığını mahkemede delilleri ile ispat etmelidir.

ADLİ YARDIM PROSEDÜRÜ

Adli yardım prosedürüne ilişkin iki kanuni düzenleme bulunmaktadır.

Birincisi HUMK’un 465-472 maddelerinde yapılan düzenlemedir.

İkincisi ise Avukatlık Kanununun 176-181. maddeleri hükümleridir. Avukatlık Kanunundaki düzenlemenin uygulamasına dair TBB’nin ADLİ YARDIM YÖNETMELİĞİ bulunmaktadır.

Uygulamada, HUMK ile Avukatlık Kanunu hükümlerinin çatışması nedeniyle zaman zaman zorluklar çıkmaktadır. Avukatlık Kanununda 02.05.2002 tarih ve 4667 sayılı Ka-

nunun 85. maddesiyle yapılan son değişiklikle Adli Yardım hizmetinin yürütülmesi Barolara bırakılmıştır. Adli yardım taleplerini alma, değerlendirme, avukat atama yetkileri Adli Yardım Bürosuna ve temsilcilerine bırakılmıştır.

Bazı yargı çevrelerinde HUMK'un adli yardıma ilişkin hükümlerinin uygulandığına tanık olunmaktadır. Bazı yargıçlar, HUMK'da değişiklik yapılmadığı gerekçesiyle Avukatlık Kanununun adli yardım hükümlerini görmezlikten gelmekte ve adli yardım talepleri karşısında görevlendirilecek avukatı sadece kendilerinin barodan bizzat talep edebileceklerini ileri sürmektedirler. Bazen de avukata gereksinim olmadığına karar verebilmekteler. Üstelik mahkemelerin adli yardıma ilişkin kararları HUMK'un 469. maddesine göre kesin olup, temyizi de kabil değildir.

Adli Yardım Bürosu: Avukatlık Kanununun 177. maddesi uyarınca her baroda o baronun yönetim kurulunun yeterince avukata sahip olacak bir adli yardım bürosu kuracağı ifade edilmiştir. Bunun yanında en az beş avukatın bulunduğu her yargı çevresinde baro bir avukatı adli yardım bürosunun temsilcisi olarak belirleyebilir. İstanbul Barosu merkezinde de Adli Yardım Bürosu (Merkezi) bulunmaktadır. Ayrıca Kadıköy ve Bakırköy'de iki temsilcilik açılmıştır.

Başvuru

Yönetmeliğin 5. maddesi uyarınca adli yardım istemi, hizmetin verileceği yerde basit bir başvuru formu doldurularak yapılır. Talepler daha sonra Adli Yardım Esas Defterine kaydolunur. Başvurular diğer baroların adli yardım bürolarına, İstanbul'da ise İstanbul Barosu Adli Yardım Merkezi'ne veya Kadıköy ile Bakırköy'de açılmış adli yardım temsilciliklerine yapılır.

Başvurucudan;

- Muhtardan fakirlik belgesi,
- Muhtardan ikametgah belgesi,
- Nüfuz cüzdan fotokopisi,
- Adli yardım ile davaya ilişkin belge fotokopileri, deliller

istenir.

Adli Yardım Alabilmenin Koşulları

Avukatlık Kanunu ve Yönetmelik adli yardım kriterini açıkça tanımlamamıştır. Avukatlık Kanununda; “yargılama giderlerini karşılayamayacak durumda olma” ve “haklılığı açısından kesin veya kuvvetli bir kanı oluşması” kriterleri öngörülmüştür.

Uygulamada baro; adli yardım talebinde bulunan şahıstan;

- Kendine ait bir evi olup olmadığı,
- Ödediği kira bedeli,
- Bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sayısı,
- Eğer çalışıyorsa maaşı, ya da maaş dışında kira, faiz, sosyal yardım gibi diğer gelirleri,
- Çalışmıyorsa mali kaynakları, aile fertleri üzerine kayıtlı malvarlığı olup olmadığı,
- Banka hesabı olup olmadığı, varsa bu hesabın bakiyesi,
- Araba ya da benzeri değerli malları olup olmadığı,
- Sosyal sigorta kurumuna tabi olup olmadığı,

gibi mali durumu ile ilgili konularda bilgi isteyen bir form doldurtmaktadır.

Ayrıca muhtar veya kaymakam tarafından verilmiş “fakirlik belgesi”nin teslimi istenmektedir. Daha sonra bu belgeler incelenmekte ve adli yardım bürosunda, başvurunun başından sonuna kadar yargı giderlerini karşılayamayacağına ve davasında haklı olduğuna kanaat oluşursa adli yardım sağlanmaktadır. Talepler adli yardım esas defterine kaydedilmektedir.

Yönetmeliğin 5. Maddesine göre, adli yardım bürosu başvurunun haklılığını değerlendirmek için başvurandan belge ve bilgi getirmesini isteyeceği gibi kendisi de araştırma yapar. Başvuranın adli yardım talebi reddedilirse, başvuranın bu kararın kendisine tebliğinden itibaren 10 gün içinde baro başkanına başvuruda bulunma hakkı vardır. Baro başkanının 7 gün içinde vermesi gereken kararı kesindir. Belirtilen süre içinde cevap verilmez ise itiraz reddedilmiş sayılır.

Adli Yardımda Geçici Muafiyet

HUMK'un 466. maddesine göre adli yardıma hak kazananlar bazı muafiyetlerden geçici olarak yararlanırlar. Bu muafiyetler;

- Yapılacak tüm yargılama harç ve giderlerinden geçici muafiyeti,
- Tanık ve bilirkişi giderlerinin devlet tarafından avans olarak verilmesini,
- Teminat göstermek gereken durumlarda teminattan muafiyeti,

- Tebligat ücreti ve giderlerinden geçici olarak muafiyeti,
- Başvurucuya (vekalet ücreti sonradan ödenmek üzere) vekil olarak bir avukatın Baro tarafından tayin edilmesini,
- İcra dairelerinde alınan tüm harç ve giderlerin devlet tarafından avans olarak verilmesini,
- Tüm pul resimlerinden geçici muafiyeti,
- Noterlerin düzenleyecekleri tüm belge ve suretlerinin harç ve resimlerinden geçici muafiyeti,

kapsar ve sağlar.

Tüm bu masraflar mahkemelerce oluşturulmuş adli yardım tahsisatından ödenir.

(Barolarca da aynı şekilde bir adli yardım fonu oluşturulmuştur.)

Dava

Dava, Adli Yardım Bürosunun görevlendirdiği avukat tarafından açılır. Dava açılırken ödenecek harçlar konusunda Avukatlık Kanunda veya Adli Yardım Yönetmeliğinde açık hüküm yoktur. Yönetmelik sadece başvuranın HUMK hükümleri uyarınca mahkemeden talepte bulunması gerektiğine değinmektedir. Başvurucu, resim ve harçlardan muafiyet istemini içeren bir talepte bulunduğu mahkeme başvuru harcının başvuru tarafından ödenmesine karar verebilir. Mahkeme talebi reddederse, kararında belirli bir süre içinde talep edilen miktarın %0,4 tutarında resim ve harçları ödemesine karar verir. Bu takdirde avukat adli yardım bürosunu haberdar ederek harçların baro tarafından ödenmesini isteyebilir. Baro yönetim kurulu, başvuru davasında

haklı görürse harçların adli yardım bütçesinden ödenmesine karar verebilir.

Adli yardım talebinin kabulünden sonra, bu talebin doğru olmadığı (örn: talepte bulunanın haksız olduğu) veya Adli yardım sebebinin (fakirliğin) ortadan kalktığı anlaşılırsa, adli yardımın kabulü hakkındaki karar kaldırılır(m.470). Bu halde adli yardımdan yararlanmış olan kimse, o zamana kadar ödemekten muaf bulunduğu yargılama harç giderlerini, özellikle peşin ilam harcını ödemekle yükümlüdür.

Adli yardımdan yararlanan taraf davayı kazanırsa, diğer taraf adli yardım nedeniyle alnamamış olan bütün harç ve giderlere de mahkum edilir. Adli yardımdan yararlanan tarafa vekil tayin edilmişse (m.465/5), karşı taraf vekalet ücretine de mahkum edilir. Ancak bu vekalet ücreti, adli yardımdan yararlanan tarafa ait olmayıp (karş.m.424), tayin edilmiş olan vekilin kendisine aittir(m.472). Adli yardımdan yararlanan taraf davayı kaybederse, geçici muafiyet gereği, gerek diğer tarafın ödemiş olduğu, gerek kendisinden adli yardım nedeniyle alınmamış olan harç ve giderleri ödemeye mahkum edilir.

Dava başvuru tarafından adli yardım başvurusu olmadan açılmış da olabilir. Yargılamanın her safhasında adli yardım talebinde bulunulabilir. Adli yardım, Danıştay, İdare ve Vergi Mahkemeleri, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, Ceza Mahkemeleri ve Askeri Mahkemelerde de uygulanır. Adli yardım, yargılamanın her safhasında ilk ve son derece mahkemelerinde talep edilebilir.

Adli Yardım Yönetmeliğinin 7. maddesi uyarınca, AİHM'e müracaat halinde AİHM'in kendi adli yardım kuralları ve prosedürü uygulanır.

Adli Yardım Bürosunun Gelirleri (Finansmanı)

Adli yardım fonunun en az %90'ı (%10'u belediyeler de dahil yerel idarelerden olmak üzere) Maliye Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır. Yönetmeliğin 8. maddesinde belirtilen diğer kaynaklar arasında bağışlar, haklı bir neden olmaksızın adli yardım görevinden çekilen avukatlardan geri alınan ücretler, adli yardıma başvuranlardan taahhütname uyarınca alınan meblağlar bulunur.

Söz konusu taahhütname, başvuruda bulunan kişinin adli yardımdan bir maddi menfaat elde etmesi halinde, bunun %5'inin avukatlık masraflarıyla birlikte Baro'ya verileceğini taahhüt altına alır. Yönetmeliğin 10. Maddesi uyarınca Maliye Bakanlığı tarafından adli yardım için verilen bütçenin %10'u TBB'nin adli yardım giderleri ve adli yardım dengeleme fonu için ayrılacaktır. Bu fon, Barolardan biri tarafından bir bütçe yılı içinde ek ödeme talep edildiğinde kullanılabilir.

Maliye Bakanlığı adli yardım için TBB'nin hesabına ödeme yapar. TBB de adli yardıma dair bu meblağları 3'er aylık dönemlerle barolara gönderir. Maliye Bakanlığı'nın miktar belirleyerek adli yardıma ayırıp gönderdiği paraları, hangi kıstaslara göre belirlediğine dair bir bilgimiz yoktur. Ancak belirlenen bu meblağın her bir baroya yeniden tahsisi puanlama sistemine göre yapılmaktadır. (Yönetmelik, m. 10)

Avukatlık Kanununun 180. maddesine göre Adli Yardım Bürosu'nun gelirleri şunlardır:

- 2 yıl öncesine ait kesin hesap sonuçlarına göre tespit edilen toplam miktarlar esas alınarak 492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (1), (2), (3) sayılı tarifelere göre alınan harçların %3'ü ile idari nitelikteki para cezaları hariç olmak üzere para cezalarının %3'ü.

- Baroya düşecek paylar ile kamu ve özel kurum ve kuruluşlarından, il veya belediye bütçelerinden Baroya yapılan yardımlar,
- Adli Yardım amacıyla yapılan her türlü bağışlar,
- Adli yardım görevinden çekilen avukatların yatıracığı ücret,
- Adli yardımla görevlendirilen avukatın aldığı ücretin %10'u ile adli yardımdan yararlanarak davada haklı çıkan kişinin avukat ücretinden başka yararlandığı kısmın %5'i.

TBB Adli Yardım Yönetmeliğinin 8. maddesine göre Baro bünyesinde kurulacak Adli Yardım Bürosunun gelirleri şunlardır:

- TBB'den Baroya gönderilecek adli yardım ödeneği,
- Kamu ve özel kurum ve kuruluşlarından, il veya belediye bütçelerinden Baroya yapılan yardımlar,
- Adli Yardım amacıyla yapılan her türlü bağışlar,
- Adli yardım görevlerinden çekilen ve haklı neden olmaksızın hizmeti sonuçlandırmayan avukatlardan geri alınan ücretler,
- Taahhütname gereği ilgiliden alınan paralar,
- Yardımdan yararlanan ilgili lehine ilamda belirlenen harca esas değer %5'i.

Adli yardımda görevlendirilen avukatın aldığı ücretin %10'u ile, adli yardımdan yararlanarak davada haklı çıkan kişinin avukat ücreti Yönetmelikte talep edilmemektedir.

Adli Yardım Bürosunun Giderleri

- Adli yardımda görevlendirilen avukatlara gerektiğinde ödenecek ücretler,
- Büroda görevlendirileceklere ödenecek ücretler,
- Büro giderleri ve diğer giderler.

Adli Yardım Avukatlarına Ödenen Ücretler

Adli Yardım Bürosu, adli yardım sisteminde yaptıkları işler için avukatlara, TBB'nin belirlediği Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi üzerinden maktu ücreti peşin öder. Ödemeler, avukatın kendisine tevdi edilen göreve başladığına dair belgeyi (duruşma davetiyesi, duruşma zaptı vb.) dosyaya koymasıyla yapılır. Adli yardımdan faydalanan kişi davayı kazanınca, mahkemenin karşı tarafı ödemeye mahkum ettiği avukatlık asgari ücret tarifesi uyarınca belirlenen avukatlık ücreti, davayı üstlenen avukata bırakılır. Ancak dava kaybedilirse başvuran, davayı kazanan Tarafa, mahkemenin belirlediği avukatlık ücretini ödemelidir. Bunun yanında adli yardım bürosu da ilgiliden, verilen avukatlık ücreti ile yapılan diğer masrafların karşılanmasını da isteyebilir.

Yönetmeliğin 7. maddesi uyarınca, yapılan bütün masrafların belgelenmesi gerekir. Aksi takdirde ödeme yapılmaz. Ancak adli yardım kapsamında az da olsa yapılan bazı masraflar belgelendirilememektedir. Avukatların mahkemeye, hapisaneye, tapu kadastro dairesi vb. yerlere gitmek için ödediği zorunlu seyahat masrafları onlara geri ödenir. Diğer giderler ise ilgili mahkeme, dava harçlarından muafiyeti kabul ettiği takdirde devlet tarafından finanse edilir. Yargıtay'da görülecek davalar için sadece Ankara'ya gidiş-dönüş otobüs bileti masrafının karşılanması yeterli değildir.

Avukata ödenecek ücreti onaylama yetkisi Adli Yardım Bürosuna aittir.

DEĞERLENDİRMELER

Türkiye’de Adli Yardımın Etkinliği (Karşılaştırmalı)

Türkiye’de toplam 49.000 civarında avukat vardır. İstanbul Barosuna kayıtlı avukat sayısı ise yaklaşık 19.000 civarındadır. İstanbul Barosunda adli yardım sisteminde 1425 gönüllü avukat kayıtlıdır.

Maliye Bakanlığı, Türkiye’deki 74 baroya, adli yardım için son üç yılda (2001-2002-2003) 8.174.173.000.000.-TL. kaynak tahsisatı yapmıştır.

- Bu tahsisattan İstanbul Barosuna 1.927.702.000.000.-TL. düşmüştür. CMUK Servislerine ise son üç yılda 47.824.539.132.130.-TL.lık tahsisatın İstanbul Barosuna 12.090.000.000.000.-TL.sı düşmüştür.
- Görülmektedir ki CMUK servisleri 6 kat daha fazla tahsisat almışlardır.
- Yine başvuru sayıları incelendiğinde,
- İstanbul Barosu’na 2003 yılında adli yardım için toplam 3536 başvuru yapılmıştır. CMUK servislerinden 2003 yılında yararlanan sanık sayısı ise 53150’dir.
- Görülmektedir ki CMUK servisleri 15 kat daha fazla başvuru almışlardır.
- Oysaki istatistiklere göre, adli yardım konusunda (CMUK dahil) davaların çoğunu, cezaya göre 6 kat daha fazla olan hukuk davaları oluşturmaktadır.
- Bu rakamlara göre adli yardımın alanının daha geniş olduğu, talebin karşılanmasında çok büyük bir boşluk olduğu, başvuru sayısının ve tahsisat miktarının CMUK’tan en az 6 kat daha fazla olması gerektiği göze çarpmaktadır.

- Dolayısıyla Türkiye’de adli yardım uygulaması çok yetersiz kalmaktadır.

Dünyadan örneklerle açıklayacak olursak;

Hollanda İstanbul büyüklüğünde bir ülkedir. Adli yardım hizmeti, 5 Adli Yardım Kuruluna bağlı 50 Adli Yardım Merkezi ve bunlara bağlı avukatlar (250 uzman avukat) vasıtasıyla yürütülmektedir. Hollanda’da mevcut 12.000 avukatın 6.300’ü (yaklaşık olarak yarısı) Adli Yardım sistemi içindedir.

2002 yılında Hollanda’nın adli yardıma harcadığı toplam miktar 315.000.000.-Euro (yaklaşık 535,5 Trilyon TL)’dur.

2002 yılında Hollanda’da adli yardıma başvuran kişi sayısı 457000’dır.

2002 yılında adli yardımdan faydalanarak dava açan kişi sayısı 160000’dır.

Cezai adli yardımdan (CMUK) faydalanarak dava açan kişi sayısı ise 117.000’dır.

2004 yılının Nisan ayında ise adli yardıma başvuru sayısı 400.000’den fazladır.

İstatistiklere göre Hollanda’da fert başına yılda 20-25 Euro (43.000.000.-TL.) adli yardım, İngiltere’de ise fert başına yılda 50 pound (126.000.000.-TL) adli yardım yapılmıştır. Birleşik Krallık’ın 3 adli bölgesinden, sadece Galler bölgesinde adli yardıma ayrılan para yılda 2.000.000.000.- Pound (yaklaşık 50 Trilyon TL.)’dur.

Yukarıdaki tüm veriler Türkiye ve İstanbul ile karşılaştırıldığında;

Son 3 yılda İstanbul’daki adli yardıma ayrılan 2 Trilyon TL tahsisat ile 2003 yılında adli yardıma yapılan başvuru

sayısının 3536'da kalması, adli yardım konusunda ne durumda olduğumuzu açıkça göstermektedir.

UYGULAMADAKİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Aslında adli yardım sistemi (CMUK'la birlikte) ulusun gelecekteki hukuk sigortasına kaynak olacaktır. Baroların ve tabii ki avukatların bu kaynağa destek çıkması, mesleğin aynı zamanda bir kamu hizmeti sayılması nedeniyle varlık sebeplerindedir. Bu konuda devletin ve Baroların maddi kaygıları, insani değerlerin önüne geçirmemeleri gerekmektedir. Adli yardım kurumunun amacı kişilerin hak arama özgürlüklerini kullanmalarını sağlamaktır. Ulusal ve uluslararası sözleşmelerin temel hak ve özgürlük olarak tanımladığı hak arama özgürlüğü, maddi kaygılara feda edilemeyecek kadar temel bir haktır.

Birçok kişi adli yardım hizmetinden haberdar değildir. Bu nedenle başvurular az olmaktadır. TBB'nin ve İstanbul Barosunun adli yardım tanıtımı yok denecek kadar azdır. Dolayısıyla gelişmiş ülkelerle Türkiye arasında adli yardım başvurusu bakımından büyük fark vardır. Burada sorun maddi kaynak sorunu olmaktan çok, bir mantalite sorunudur. Barolar Birliğinin ve özellikle İstanbul Barosu'nun konuya yaklaşımı, adli yardımı bir angarya olarak görmelelidir.

Öte yandan adli yardım sistemine kaynaklık eden yasal düzenlemeler (HUMK ile Avukatlık Kanunu) arasındaki çatışma, istemin gerekli hızda ve etkinlikte çalıştırılmaması ve avukatların karşılaştığı sorunlar sistemin çalışmasını zorlaştırmakta, dolayısıyla hak arama özgürlüğü dolaylı da olsa engellenmektedir.

Aşağıda ÇAĞRU AVUKATLAR GRUBU'nun Adli Yardım kurumu ve sistemin işleyişinde tespit ettiği aksaklıkları ve bu aksaklıklara karşı çözüm önerilerini bulacaksınız:

1. Adli Yardımın Tanıtımı

Adli yardım hizmetinin hukuki dayanakları, temel hak ve hürriyetlerden olan hak arama özgürlüğüdür. Hak arama özgürlüğü de adil yargılanma hakkı, kanun önünde eşitlik, hakkaniyete uygunluk, savunmanın mutlak gerekliliği ilkeleriyle gerçekleştirilebilir. Hak Arama özgürlüğü ve onun gerekleri olan ilkeler, ancak devletin yardımı ve yönlendirmesiyle ve de savunmanın katkısıyla hayata geçirilebilmektedir. Bir kamu görevi olması nedeniyle de adli yardım hizmeti devlete yüklenmiş asli görevler içinde yer almaktadır.

Adli yardımın bir kamu hizmeti ve hak arama özgürlüğünün gereği olması, bu sistemin hak sahiplerine en hızlı ve anlaşılır şekilde ulaştırılmasını gerekli kılar. Özellikle Adalet Bakanlığının başlattığı UYAP PROJESİ'nin etkili kılınması ve vatandaşa her türlü imkan kullanılarak iletilmesi gerekmektedir. Adli yardım sisteminin tanıtımı sadece vatandaşlara değil, avukatlara da yapılmalıdır. Zira mesleğin yoğunluğu içinde avukatlar adli yardım sisteminin inceliklerini tam olarak öğrenme imkanından mahrum kalmaktadırlar.

Bu eksikliğin giderilmesi için Adalet Bakanlığının ve baroların sık sık, konunun felsefi ve pratik boyutlarının anlatıldığı adli yardım tanıtıcı programlar yapması gerekmektedir. Adli yardım sistemi içinde görev alacak meslektaşların da CMUK eğitim seminerleri gibi seminerlere katılımı zorunlu kılınmalıdır.

Tanıtım için, gerek TV'lerde adli yardım hakkına yönelik programlar hazırlanması, gerekse tüm adliye çevrelerinde ilan posterlerinin asılması yanında CMUK uygulamasında olduğu gibi en az 26 yargı çevresinde adli yardım temsilciliklerinin oluşturulması gerekmektedir.

2. Başvuru Sahibinin Avukata Geç Ulaşması

Adli yardım talebi kabul edilen şahıs ile ilgili olarak baro tarafından görevlendirme yazısı düzenlenmekte; görevlendirme yazılarından bir tanesi başvuru sahibinin başvurduğu adli yardım temsilciliğine elden gönderilip, diğeri de posta yolu ile avukata gönderilmektedir. Görevlendirildiğini telefonla öğrenen avukat, başvurusu kabul edilen şahsın telefonunu istemesi durumunda, başvurucunun telefonu avukata verilmemekte, başvuru sahibinin avukata ulaşacağı söylenmektedir.

Adli yardım talebi kabul edilen şahsın, görevlendirme yazısını adli yardım temsilciliğinden almaması ya da alıp da avukata ulaşmaması durumunda 3 aylık azami bekleme süresi uygulaması vardır. Bu durumda görevlendirilen avukat üç ay boyunca beklemek zorunda kalmakta ve bu bekleme süresinde de her hangi bir ücret alamamaktadır. Bu da diğer avukatlara tevdi edilen dosyalar ile karşılaştırıldığında görevlendirilen avukatın mağdur olmasına yol açmaktadır. Çünkü başvurusu kabul edilen şahıs 3 aylık süre zarfında avukata ulaşmadığının anlaşılmasından sonra, adli yardım bürosu avukata yeni bir dosya verebiliyor ve yukarıda bahsedilen süreç yeniden işliyor. Bu durum görevlendirilme safhası sorunsuz geçen avukatlarla karşılaştırıldığında haksız rekabete yol açmaktadır.

Bundan dolayı adli yardım bürosu tarafından görevlendirme yapıldıktan sonra başvurucunun telefonu da dahil

olmak üzere tüm bilgileri verilmeli, bekleme süresi de daha makul bir seviyeye (örneğin 15 gün) çekilmelidir.

3. Adli Müzaheret Kararının Gecikmesi

Adli yardım başvurusunda bulunan şahsa yargılama harç ve giderlerini karşılayıp karşılayamayacağı sorulur. Eğer şahıs yargılama giderlerini karşılayamayacağını beyan ederse, bu husus görevlendirme yazısının en alt kısmında belirtilir. Bu durumda HUMK 465. madde uyarınca görevlendirilen avukat ilgili mahkemeden resim ve harçlardan geçici muafiyet istemiyle adli müzaheret talebinde bulunur. Adli müzaheret ile ilgili karar, ilgili mahkeme tarafından başvuru maddi durumunun tespit edilebilmesi için çeşitli yerlere (tapu, vergi dairesi vb.) yazılan müzekkerele- rin dönmesinden sonra verilmektedir. Bu da en iyimser rakamla 3-5 ay sürer. İşin henüz esasına girilmeden adli müzaheret talebinin incelemesinin bu kadar uzun sürmesi hem başvuru sahibini mağdur etmekte, hem de verilen küçük bir ücret karşılığında bilfiil bu işle iştigal eden görevli avukatın gereğinden fazla emek harcamasına ve başlı başına bir davayla ilgileniyormuş gibi iş yükü altına girmesine yol açmaktadır.

Mahkemeden adli müzaheret talebinde bulunmuş olan başvuru, zaten bir önceki safhada kendi hukuki sorununu takip edecek avukat için baroya adli yardım başvurusunda bulunmuştur. Baro başvuru maddi durumunun adli yardım talebini kabul etmişse, bu hususun mahkemece dikkate alınması gerekmektedir. Bu durum, yargılamada hızlı bir işleyişi sağlayacağı için, hukukun nihai amacı adaletin tecellisine de vesile olacaktır.

Bir diğer çözüm de, mahkeme tarafından çeşitli kurumlara gönderilen müzekkerelerin (tapu, vergi dairesi vb.) ma-

kul bir sürede yerine ulaşmasını sağlamak ve mahkemenin iş yoğunluğunu azaltmak için baro bünyesinde bir birimin kurulmasıdır. Bu birim mahkemenin adli müzaheret talebiyle ilgili kararının ön hazırlık safhasının daha hızlı işlenmesini ve esas dava hakkında yargılamaya hemen başlanmasını sağlayacaktır.

4. Avans Sorunu

Adli yardım talebinde bulunan şahıs yargılama harç ve giderlerini karşılayacağını beyan etmişse bu husus da görevlendirme yazısının en alt kısmında belirtilir. Adli yardım talebi kabul edilen şahıs, yargılama giderlerini görevlendirilen avukata öder. Ancak uygulamada, yargılama giderlerini karşılayacağını beyan eden şahıs ya bunu hiç ödememekte, ya da maddi durumunun iyi olmadığından bahisle çok küçük bir kısmını karşılamaktadır. Böyle bir durumda dosyanın fotokopi ücreti, yol gideri, yargılama giderleri gibi harcamalar genelde görevlendirilen avukatın üzerine yıkılmaktadır. Bunun yanında, başvuru sahibinin yargılama masraflarını temin edinceye kadar geçen süre, başvurusunun hak arama özgürlüğüne kısıtlama getirebilecek bir süre olmaktadır. Bu da adli yardım kurumunun asli amacı olan “bireylerin hak arama özgürlüklerinin önündeki engelleri aşmak” ilkesinin sekteye uğramasına neden olmaktadır.

Burada avans sisteminin işletilmesi bir çözüm yolu olabilir. Görevlendirilen her avukata başlangıç için maktu bir masraf avansı verilmesi hem avukatın iş yükünü azaltacak, hem de avukatı maddi bir külfetten kurtaracaktır. Böylece gerekli hukuki yardım gecikmeksizin yerine getirilecek ve böylece adli yardım talebi kabul edilen başvurusunun hakları zarar görmeyecektir.

5. Vekalet Ücretlerinin Azlığı

Adli yardımda görev alan avukatların en çok şikayet ettiği husus, şüphesiz ki görevlendirilen avukata ödenen vekalet ücretidir. Avukata ödenen vekalet ücreti gerçek veriler baz alındığında ve günümüz ekonomik şartları da düşünüldüğünde çok küçük bir rakamı ifade etmektedir. İstanbul Barosu'nun periyodik olarak altı ayda bir yayınladığı en az ücret çizelgelerine bakıldığında, adli yardım karşılığında avukatın aldığı ücretin çok az olduğu görülecektir.

Örneğin adli yardımdan dosya alan bir avukatın dosya başına aldığı ücret, sulh mahkemeleri için 150.000.000 TL asliye mahkemeleri için 300.000.000.TL'dir. İstanbul Barosu Yönetim Kurulu'nun 11.12.2003 gün ve 47/14 sayılı kararı ile kabul edilerek öneri niteliğinde meslektaşlarımıza duyurduğu (01.01.2004-30.06.2004) Avukat-Vekileden Arasındaki En Az Ücret Çizelgesi'nde ise sulh hukuk mahkemelerindeki dosyaların vekalet ücreti 600.000.000 TL ile 1.700.000.000 TL. arasında değişmektedir. Asliye hukuk mahkemelerinde görülen dosyalar içinse avukatlık ücreti 1.100.000.000 TL ile 2.100.000.000 TL arasında seyretmektedir. Buradan da açıkça görüldüğü üzere adli yardımda avukata ödenen vekalet ücreti ile günün ekonomik şartlarının gerektirdiği miktar arasında fahiş bir fark mevcuttur.

Adli yardımda dosya başına avukata ödenen ücret, ulusal bazda açıklanan açlık sınırının altında bir rakama denk düşmektedir. Sadece bu karşılaştırma bile adli yardımda görev alan avukatların ne kadar zorluklara göğüs germek zorunda kaldıklarını gösteriyor. Yargılama giderleri ile diğer masrafların tam olarak başvuru sahibinden alınamaması, belgelenmeyen harcamaların ödenmemesi ve avukata başlangıçta bir miktar avans verilmemesi, çoğu zaman yapılan harcamalarla dosya başına avukata ödenen ücretin neredey-

se aynı seviyede olmasına ve avukatın mağduriyetine yol açmaktadır.

Ücretlendirmede Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin esas alınmasının mantığını anlamak gerçekten zordur. Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi, esasen karşı tarafın avukatına ödenecek kanuni ücreti ifade etmekte ve doğrudan Avukatın ücreti olarak belirlenmektedir. Avukat karşı taraftan aldığı ücretin dışında kendi müvekkili ile ücret anlaşması yapmakta ve sonucu ne olursa olsun takip ettiği dava için Avukatlık Asgari Ücret Tarifesindeki rakamları aşan ücreti alabilmektedir.

Adli yardım hizmetinde ise avukatın böyle bir şansı yoktur. Sadece Adli Yardım Bürosundan alacağı ücretle yetinecektir. Şayet davayı kazanabilirse (ve tabii ki karşı tarafın ödeme gücüne bağlı olarak) karşı taraftan Asgari Ücret tarifesi uyarınca ücret alabilmektedir. Bu durumda adli yardım hizmeti veren avukatların hizmetini sadece kamu hizmeti olarak görmek ve dolayısıyla hizmetin angarya şekline dönüşmesine neden olmak, adli yardım kurumunun mantığına aykırıdır.

En az ücret çizelgesindeki rakamlar günümüz şartlarında kaynak bulabilme açısından biraz zor gibi görülebilirse de, en azından adli yardımda dosya başına ödenen vekalet ücretlerinde iyileştirme yoluna gidilmelidir. Bunun için Maliye Bakanlığının gerekli miktarda bütçe ayırması sağlanmalıdır.

6. Tevkil Sorunu

Adli yardım talebi kabul edilen şahıs avukatla irtibata geçtikten sonra noterden vekaletname çıkartmakta, avukat da başvurusunun verdiği vekaletnameye dayanarak işleri takip etmektedir. Takip edilen iş ve davalarda adli yardımın

görevlendirme yazısı bazen yeterli olmamaktadır. Bazı yar-
gıçlar vekaletname yerine görevlendirme yazısını yeterli gör-
mekle beraber Yargıtay'da temyiz incelemesinde bu husus
bozma sebebi sayılabilmektedir. İş yoğunluğu ve aynı günde
birden fazla duruşma olması durumunda tevkil sorunu orta-
ya çıkmaktadır. Mazeret dilekçesinin verilmesi durumunda
ise davanın uzaması mevzu bahis olabilmektedir.

Avukatlık Kanunu Yönetmeliğinin 18/4. maddesinde;

“Baro tarafından 1/4/1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza
Muhakemeleri Usulü Kanunu ve adli yardımda görev-
lendirilen avukat, görevlendirildiği işle ilgili olarak başka
bir avukata yetki veremez, bu konuda yetki ilgili baroya
aittir.”

denilmek suretiyle adli yardımda görev alan avukatın başka
bir meslektaşına tevkil yoluyla vekaletname vermesinin yolu
kapatılmıştır. Bu nedenle adli yardım bürosu tarafından
görevlendirilen avukat görevlendirildiği dosyayı kendisi takip
etmek zorunda kalmaktadır.

Görevlendirilen avukatın mazereti nedeniyle yapama-
yacağı herhangi bir işlem ya da giremediği bir duruşma
nedeniyle, adli yardımda görev alan bir başka avukatı geçi-
ci olarak yetkilendirebilmesi için, bu durumu adli yardım
bürosuna bildirmesi ve geçici olarak yetkilendirilecek avu-
kata adli yardım bürosu tarafından yetki verilmesi gerek-
mektedir.

Uygulamada, Yönetmeliğe uygun olarak, görevli avukat
mazeretini Baroya bildirmekte Baro da bir başka avukatı
görevlendirmektedir. Tabii ki görevlendirilen avukata ücret
ödenmemektedir.

Adli yardımdan dosya almış görevli bir avukatın haklı
bir mazereti ortaya çıktığında ya da acil bir durumun ger-

çekleşmesi halinde yukarıda bahsettiğimiz usulü uygulaması çoğu kez yapılan işin tıkanmasına yol açacaktır.

Bir duruşma için yetkilendirilecek avukata ücret ödenmemesi de ayrı bir usulsüzlüktür. CMUK'ta olduğu gibi, tek duruşma için de olsa mazeretli avukatın yerine yetkilendirilen avukata ücret ödenmesi avukatın bağımsızlığı ilkesinin ve evrensel “angarya yasağı”nın bir gereğidir.

Özellikle İstanbul'da adliyelerin sayısının 34'ü bulmuş olması ve avukatın bu adliyeler arasında parçalanışı göz önüne alınarak İstanbul'a has bir çözüme gidilmesi zorunlu olmaktadır.

Adliyeden adliyeye koşuşturan adli yardım avukatı, çakışan duruşmaları için bir arkadaşına tevkil verebilmelidir. Ayrıca Baronun bir duruşma için de olsa görevlendirdiği avukata ücret ödenmelidir.

Amaç, adaletin ortaya çıkmasını sağlamak ise yargılamayı hızlandırarak hak arama özgürlüğünün önündeki engelleri kaldırmak gerekmektedir. Bunun için de TBB CMUK Yönetmeliği taslağında öngörüldüğü gibi, avukatın bir başka meslektaşını yetkilendirerek duruşmaya gönderebilmesi imkanı sağlanmalıdır.

7. Temsilci Avukat Sorunu

Adli yardımda görev alan avukatlar ayda bir (ya da iki ayda bir) Kadıköy bölgesi ve Bakırköy bölgesi olmak üzere toplanırlar. Baronun tayin ettiği adli yardım temsilcileri dışında, bu toplantıyı yöneten, hazırun cetvelini hazırlayan, avukatlara gün verilmesi hususunu düzenleyen ve bunları baroya bildiren bir temsilci avukat olur. Daha önceki dönemde ve şu anda, toplantıya katılan avukatların adaylardan birini seçmesi durumunda, seçilen avukat o bölgenin

temsilcisi olmaktadır. (Anadolu yakası/Kadıköy-Avrupa yakası/Bakırköy) Ancak şimdiki baro yönetimi adli yardımda görev alan avukatlar üzerinde vesayet kurabilmek için bölge temsilcilerini kendisi atamak istemiş, ancak yoğun tartışmalar ve adli yardım avukatlarının şiddetli tepkisi sonucunda baro kendi isteğini uygulamaya geçirememiştir.

Adli yardım uygulamasının sıhhatli yürütülebilmesi için avukatların kendi aralarından bir temsilci seçerek Baro ve başvuruçularla ilgili işlemleri yürütmelerinde yarar vardır. Gerçekten de avukatların herhangi bir sorunu karşısında (nöbet günlerindeki değişiklikler, yönetimle bürokratik işlemler) sadece Baronun çözüm bulmasını beklemek veya bulunacak çözüme tabi olmak çoğu zaman çözümsüzlük anlamına gelmektedir. Bu yüzden avukatların kendi aralarından birini sorumlu olarak oylayarak seçmesi ve seçilen temsilcinin Baro Yönetim kurulu tarafından atanması daha isabetli çözüm olacaktır.

8. Peşin Ödeme Sorunu

Adli Yardım Yönetmeliği'nin 7. maddesinde "Adli yardımla görevlendirilen avukata, görevlendirmeye konu iş için asgari ücret tarifesinde gösterilen maktu ücret peşin ödenir" denilmesine rağmen, adli yardım dosya ücretinin alınması belgelerin tesliminden itibaren bazen iki ya da üç ay sürebiliyor. Bu da yargılama masrafını başvuruçudan alamayan avukatın, ücret almadan davaya başlamasına yol açıyor.

Bunun için avukata dosya başına verilecek vekalet ücretinin yönetmelikte belirtildiği gibi peşin ödenmesi gerekmektedir.

Ayrıca, adli yardımla görevli avukatların masrafları genellikle kendi imkanlarından karşılaması nedeniyle ücret

kadar masraf avansının da avukata peşin ödenmesi gerekmektedir.

9. Başvurucunun Hataları

Avukatla temsil, hukukumuzda zorunlu olmadığı için şahıs, davasını ya kendi yazdığı dilekçesiyle ya da bir arzuhalciye yazdırdığı dilekçe ile açmakta ancak kendi hataları yüzünden dava içinden çıkılamaz bir hal aldığı zaman adli yardıma başvurmayı düşünmektedir. Bu durumda aslında çok basit olan bir davayı oldukça karmaşık ve ilerlemiş bir şekilde alan avukat bir takım sıkıntılara girmekte, iş sahibi kişilerle sorunlar yaşamaktadır.

Bu sorunun çözümü için, adli yardım kurumunun tanıtımı en etkin bir şekilde yapılmalı, bu tanıtımda adli yardım kurumundan nasıl yararlanılacağı, yararlanmanın kazandıracakları anlaşılır biçimde anlatılmalıdır.

10. Nöbetçi Avukata Ücret Ödenmemesi

Adli yardım Kadıköy ve Bakırköy temsilciliğinde günde iki avukat saat 09:00-13:00 ile 13:00-17:00 arası nöbet tutmaktadır. Burada nöbet tutan avukatlar hem adli yardım talebinde bulunanların başvurularını değerlendirip rapor halinde baroya bildiriyor, hem de büroda danışma hizmeti veriyorlar. Daha önceki yönetim döneminde adli yardım temsilciliklerinde nöbet tutan avukatlara yaptıkları hizmet karşılığı bir miktar ücret ödeneceği belirtilmişti. Ancak mevcut yönetim nöbet için avukata ayrı bir ücret verilemeyeceğini, zaten adli yardımdan dosya başına ücret aldıklarını ifade etmiştir.

Adli yardım temsilciliklerinde nöbet tutan avukatlar hem adli yardıma gelen başvuruları değerlendirmekte, hem de danışmanlık hizmeti vermektedirler. Bu durum dosya

almaktan tamamen bağımsız bir hadise olup, yapılan bu hizmetin karşılığının da mutlaka karşılanması gerekmektedir. Kaldı ki adli yardım bürosunda danışmanlık dışındaki işleri takip eden personele maaş ödenmektedir.

Mevcut uygulama, avukatın ücret almadan iş yapamayacağı kuralına aykırı düşmektedir. Bir başka ifadeyle bu tarz çalıştırma, evrensel hukuk kuralı olan ücretsiz çalıştırma (angarya) yasağının ihlalidir.

11. İlgili Birimler Arasında İletişimsizlik

Adli yardımla sisteminde yer alan kurumlar arasındaki iletişimsizlik, davadan önceki safhalarda gerekli bilgi ve belgelere cevap verilmemesi veya geç cevap verilmesi, davaların daha açılmadan sürüncemede kalmasına yol açmaktadır. Bu da bir başka hak ihlalidir. Hak arama özgürlüğünün önündeki önemli bir engeldir. Bu sorunun halli için Baro bünyesinde bir birim kurulabilir ve bu birimin taleplerinin kanunda yapılacak küçük bir değişiklikle Mahkemelerin talepleri gibi kabul edilmesi sağlanabilir. Bu birim mahkemenin adli müzaheret talebiyle ilgili kararın ön hazırlık safhasının daha hızlı işlenmesini ve esas dava hakkında yargılamaya hemen başlamasını sağlayacaktır.

Adalet Bakanlığının uygulamaya koyduğu UYAP PROJESİ'nin de iletişim eksikliğinin giderilmesinde önemli bir araç olacağı beklenmektedir. UYAP Projesi ile Sosyal Hizmetler, Barolar, Emniyet Teşkilatı gibi kurumlar arasında adli yardım hizmetinin uygulanmasında koordinasyon ve işbirliği sağlanmalıdır.

12. Kanunlarda Değişiklikler Yapılması

Bilindiği gibi adli yardım sistemine dayanak olan kanunlar arasında çatışma mevcuttur ve bu çatışma uygula-

mada karışıklıklara neden olduğu kadar, başvurusunun hak arama özgürlüğüne engel oluşturmaktadır.

Avukatlık Kanununda yapılan değişiklikler uyarınca HUMK'nda da değişiklikler yapılmalı ve Barolar ile Mahkemeler arasında kanunlar ihtilafı ortadan kaldırılmalıdır.

Mahkemelerce yapılan tahkikatın yerine Barolardaki Adli Yardım Bürosunun tahkikata yetkili olacağı kanun değişiklikleri yapılmalıdır.

Adli yardımdan yararlanacak olanlara uygulanan fakirlik kriteri ülke koşullarına uygun niteliklerde değildir. Örneğin evi olana adli yardımdan yararlanma olanağı sağlanmaktadır. Türkiye'de ev sahibi olmak bir zenginlik göstergesi sayılmamalıdır. Evi olduğu halde (ki bu miras yoluyla geçebildiği gibi, hasbelkader bir dönem işleri iyi gittiği için alabilmiş olduğu ve kanunun "hali vaktine münasip" olarak tanımladığı bir ev olabilir) fakirlik sınırında olabilen milyonlarca aile vardır.

Kanunun tanımladığı fakirlik kriterleri ülke şartlarına uygun hale getirilmeli ve fakirlik tanımı genişletilerek farklı yorumlara imkan vermeyecek kriterler belirlenmelidir.

Maliye Bakanlığının adli yardıma ayırdığı pay artırılmaktadır.³

13. Ücret Sigortası

Avukatlar, adli yardım kapsamında görevlendirildikleri davalarda, başvurusunun haksız eylemlerinden, karşı tarafla anlaşmalarından veya tahsilatı bizzat kendilerinin yapmalarından dolayı zarara uğrayabilmekte, vekalet ücretlerini alamayabilmektedirler.

³ CMUK'a harçların %15'i verilirken, Adli Yardıma %3'ü verilmektedir.

Çalışmanın giriş kısmında Adalet Bakanlığı Adli Sicil İstatistik Genel Müdürlüğü'nün 2000 yılına ait istatistiklerine atıfta bulunmuş idik. Bu atıfta tekrar hatırlatmak gerekirse, 2000 yılı içinde açılan ilamlı icra takiplerinden %39'u, ilamsız takiplerden %36,4'ü, iflas takiplerinden %30.3'ü sonuçlanabilmiştir. Talimatların ise ancak %37,4'ünün infaz edilebildiği anlaşılmaktadır. Aynı istatistiklere göre bir icra takibinin ortalama görülme süresi 443 gündür.

Bir başka ifadeyle dava sonucunda vekalet ücretine hak kazanan avukatın, vekalet ücretini tahsil edilebilme olasılığı %39'dur. O halde %61 oranında vekalet ücretini alabilme olasılığı yok demektir.

Adli yardım hizmeti, hak arama özgürlüğü bağlamında, insan haklarına ve adalete hizmet amacıyla verilmektedir. Bu hizmeti veren avukatların, adli yardım hizmetlerinden yararlanan fakirlerin konumuna düşmemeleri için gerekli tedbirlerin alınması ve gerekli güvence mekanizmalarının oluşturulması gerekir.

Avukatlık gibi maddi ve manevi sorumluluğu oldukça ağır olan bir mesleğin, adli yardım hizmeti nedeniyle daha da ağırlaşan bir sorumlulukla yapıldığı varsayıldığında, bilgisini, zamanını, emeğini bu kadar önemli bir işe vakfeden avukatın da sistem içinde korunması gerektiği izahtan varestedir.

O halde adli yardımda görev alan avukatların vekalet ücretlerinin tahsil edilememesi durumunda bu ücretler Adli Yardım Fonu'ndan karşılanabilmelidir. Fonun, bizzat kendisi veya Barolar Birliğinin özel sigorta şirketleri ile yapacakları paket sözleşmelerle vekalet ücretleri güvence altına alınabilir.

İSTANBUL BAROSU ADLİ YARDIM İÇ YÖNETMELİK TASLAĞI(*)

BİRİNCİ BÖLÜM

AMAÇ, KAPSAM

Amaç

Madde 1: Bu yönetmeliğin amacı, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 176-181. maddeleri ile Türkiye Barolar Birliği Adli Yardım Yönetmeliği'nin İstanbul Barosu tarafından uygulanmasına ilişkin kuralların düzenlenmesi ile bireylerin hak arama özgürlüklerinin önündeki engelleri aşmak ve hak arama özgürlüğünün kullanımında eşitliği ve adaleti sağlamak üzere, avukatlık ücretini karşılama imkanı bulunmayan kişilerin avukatlık hizmetlerinden yararlandırılmasıdır.

Kapsam

Madde 2: Bu yönetmelik, adli yardımdan sorumlu Yürütme Kurulu'nun, Adli Yardım Bürosunun kuruluşunu, organların görev ve yetkilerini, görevlendirilen avukatların ve ücretlerinin belirlenmesini, büronun gelir giderleri ile işleyiş ve denetimini kapsar.

İKİNCİ BÖLÜM

KURULUŞ VE ÖRGÜTLENME

Yürütme Kurulu, Adli Yardım Bürosu ve Temsilcileri

(*) İstanbul Barosu Adli Yardım Yönetmelik Taslağı'nın hazırlanışında İzmir Barosu'nun 29.01.2002 tarihli "İzmir Barosu Adli Yardım Yönetmeliği"nden yararlanılmıştır.

Madde 3: Adli yardım hizmetleri, Baro Yönetim Kurulu üyesi avukatın da içinde bulunacağı Yürütme Kurulunun sorumluluğunda 'Adli Yardım Bürosu'nca yürütülür.

Yürütme Kurulu bir Yönetim Kurulu üyesi ile temsilcilerin kendi aralarından seçecekleri 6 avukattan oluşur. Temsilciler her yıl yeniden seçilir.

Yürütme Kurulu en az haftada bir toplanır. Yürütme Kurulu Toplantılarının sayısı Yürütme Kurulunun kararı ile belirlenir. Kurul üyelerine toplantı başına TBB Asgari Ücret Tarifesinin Birinci Kısımının Birinci Bölümünde belirlenen yazılı danışma ücreti KDV dahil brüt ücret olarak ödenir.

Adli yardım bürosu merkezi, ihtiyacı karşılayacak sayıda sorumlu avukat ve büro personelinde oluşur. Baro, yargı çevresini dikkate alarak ihtiyacı karşılayacak kadar Adli Yardım Bürosu Temsilciliği açar. Baro Yönetim Kurulu ihtiyaca göre adli yardım temsilcilerinde büro personeli görevlendirir ve gerekli ekipmanı sağlar. Personelin maaşı ve sair masraflar Adli Yardım Ödeneğinden karşılanır.

Baro merkezi dışındaki adli yardım temsilcileri bölge avukatları arasından seçilir ve Baro Yönetim Kurulunun atamasıyla görev yaparlar.⁴

Yürütme Kurulunun Görev ve Yetkileri

⁴ Adli yardım uygulamasının sıhhatli yürütülebilmesi için avukatların kendi aralarından bir temsilci seçerek Baro ve başvuruyla ilgili işlemleri yürütmelerinde yarar vardır. Gerçekten de avukatların herhangi bir sorunu karşısında (nöbet günlerindeki değişiklikler, yönetimle bürokratik işlemler) sadece Baro'nun çözüm bulmasını beklemek veya bulunacak çözüme tabi olmak çoğu zaman çözümsüzlük anlamına gelmektedir. Bu yüzden avukatların kendi aralarından birini temsilci olarak seçmesi daha isabetli çözüm olacaktır.

Yürütme Kurulu, Kurula sunulan adli yardım taleplerini ilk toplantısında değerlendirir ve talebin kabulü ile birlikte adli yardımda görev yapan avukatlardan birini görevlendirir.

Yürütme Kurulu, başvuru konusunda karar vermeden önce gerekli gördüğü durumlarda adli yardım bürosu ve temsilciliklerinde görev yapan personel ile nöbet tutan avukatı dinleyebilir.

Yürütme Kurulu üyelerinden yahut adli yardım personelinde birini talep konusunda araştırma yapmakla görevlendirebilir.

Yürütme Kurulu, görevlendirilen avukatın hizmeti yerine getirirken gerekli özeni gösterip göstermediğini inceler ve tüm aşamaları izler, gerekirse görevli avukattan bilgi alır.

Yürütme Kurulu, çalışmalarını, her yıl sonu düzenleyeceği raporla Baro Yönetim Kuruluna bildirir.

Adli Yardım Nöbet Sistemi

Madde 4: Her yargı çevresinde adli yardımda çalışan avukatlar arasından bir temsilci seçilir ve Baro Yönetim Kurulunca ataması yapılır. Adli yardım temsilciliklerinde hafta içi her gün günde ikişer avukat, yapılan başvuruları almak ve adli yardım bürosuna başvurulara hukuki yardım sağlamak üzere nöbet tutarlar.

Temsilciler, avukatlarla Adli Yardım Bürosu arasında iletişimi sağlarlar ve adli yardım başvurularını Adli Yardım Bürosu Merkezine iletirler.

Adli yardım temsilciliklerinde görev alan avukatların nöbet listesi, o bölgenin temsilcisi tarafından ayda bir ya da gerekli görülen aralıklarla yapılan toplantılardaki kura sis-

temine göre belirlenir ve bu nöbet listesi temsilci tarafından Baro Adli Yardım Merkezine bildirilir. Temsilciler de diğer avukatlar gibi nöbet tutarlar ve temsilcilik için ayrıca ücret almazlar.

Adli Yardım temsilciliklerinde nöbet tutan avukatlara TBB Asgari Ücret Tarifesinin Birinci Kısımının Birinci Bölümünde belirlenen sözlü danışma ücreti KDV dahil brüt ücret olarak ödenir.⁵

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADLİ YARDIM HİZMETİ

Adli Yardım Başvurusu

Madde 5: Adli yardım başvurusu, Adli Yardım Bürosu Merkezi'ne veya temsilciliklerine yapılır. Temsilciler başvuruları değerlendirerek aşağıda sayılan gerekli evrakları Adli Yardım Bürolarına iletirler. Adli yardım başvurularında başvuru formu doldurulur ve bu husus esas defterinde kayıt altına alınır. Adli yardım bürosu ve temsilciliklerdeki görevlilerce başvuru;

- Muhtardan fakirlik belgesi,
- Muhtardan ikametgah belgesi,
- Nüfuz cüzdan fotokopisi,

⁵ Daha önceki yönetim döneminde adli yardım temsilciliklerinde nöbet tutan avukatlara yaptıkları hizmet karşılığı bir miktar ücret ödeneceği belirtilmişti. Ancak mevcut yönetim nöbet için avukata ayrı bir ücret verilemeyeceğini, zaten adli yardımdan dosya başına ücret aldıklarını ifade etmiştir Adli yardım temsilciliklerinde nöbet tutan avukatlar hem adli yardıma gelen başvuruları değerlendirmekte, hem de danışmanlık hizmeti vermektedirler. Bu durum dosya almaktan tamamen bağımsız bir hadise olup, yapılan bu hizmetin karşılığının da mutlaka ödenmesi gerekmektedir.

- Adli yardım ile davaya ilişkin belge fotokopileri ve deliller

istenir.

ADLİ YARDIM BAŞVURUSUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Madde 6: Adli Yardım Bürosu ve temsilciliklerinde esas defterine kaydolan adli yardım başvuruları gerekli hazırlık ve belgeleri ile birlikte Yürütme Kuruluna sunulur. Başvurular Yürütme Kurulunun ilk toplantısında ele alınıp karara bağlanır. Yürütme Kurulu dosya üzerinde yapacağı değerlendirme sonucunda, adli yardım başvurusunun kendisinin ve ailesinin geçimi bakımından önemli bir zarurete düşmesizin gereken avukatlık ücretleri ile diğer yargılama giderlerini karşılayamayacağı ve adli yardım başvurusunda haklı olduğu neticesine vardığı takdirde, adli yardımda görev yapan avukatlardan birinin görevlendirilmesine karar verir. Yürütme Kurulu, başvuru konusunda karar vermeden önce gerekli gördüğü durumlarda adli yardım bürosu ve temsilciliklerinde görev yapan personel ile nöbet tutan avukatı dinleyebilir veya üyelerinden birini yahut adli yardım personellerinden birini talep konusunda araştırma yapmakla görevlendirebilir.

Adli Yardım Başvurusunun kabulü

Madde 7: Yürütme Kurulu başvurusunun başvurusunu yerinde görmesi halinde⁶, talebi kabul eder, durumu bir tutanakla tespit eder.

⁶ Adli Yardım hizmetinden yararlanabilmenin kapsamının kanun değişikliği ile artırılması gerekir. Örneğin, evi olan bir dar gelirli fakir kapsamına giremediğinden adli yardım hizmetinden yararlanamamaktadır. Kişinin sadece bir eve sahip olması, -ki bu ev babasından kalmış olabilir veya kanunun deyimiyile hal-i vaktine münasip olabilir- onun fakir sayılmaması için

Başvuru sahibinden, işin sonunda maddi bir yarar elde etmesi halinde, avukata adli yardım ödeneğinden ödenen para ile elde edilecek maddi yararın %5'ini Baroya ödeyeceğine; adli yardım isteminin haksız olduğunun sonradan anlaşılması halinde, görevlendirilen avukata ödenen ücretin iki katı ve yapılmış masrafları yasal faizleri ile geri vereceğine ilişkin taahhütname alınır.

Yargılama Harç ve Giderleri

Madde 8 (a): Adli yardım talebinde bulunan başvurucuya yargılama giderlerini karşılayabilme imkanı sorulur. Başvurucu yargılama giderlerini karşılayabileceğini beyan ederse, görevlendirme işleminden sonra başvurucu yargılama harç ve giderlerini ya da yapılacak iş için gerekli masrafı avukata öder. Yargılama harç ve giderlerinin ödeneceğine dair husus görevlendirme yazısında açıkça belirtilir.

(b) Başvurucu, yargılama giderlerini karşılayamayacağını beyan ederse, bu durumda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 465-472. maddeleri gereğince ilgili mahkemeden adli müzaheret talebinde bulunulur. Adli müzaheret talebinin reddi halinde başvurucu, avukatlık ücreti dışındaki diğer yargılama giderlerini karşılamak zorundadır. Aksi halde, adli yardım başvurusu reddedilebilir.

(c) Yargılama harç ve giderlerinin karşılanamayacağının açıkça anlaşılması ve adli yardım talebinde bulunanın haklılığı açısından kesin veya kuvvetli bir karine oluşması halinde

bir neden olmamalıdır. Adli yardım hizmeti, hak arama özgürlüğünün bir gereğidir. Hak arama özgürlüğünün başını sokacak bir eve sahip olma nedeniyle kısıtlanması bu temel hakkın varlığını zedelemektedir. Bu nedenle fakirlik tanımı daha geniş tutulmalı, adli yardımdan yararlanacak kişi sayısı artırılmalıdır.

de, Yürütme Kurulu'nun önerisi üzerine yargılama harç ve giderleri Baro Yönetim Kurulu kararıyla Adli Yardım Fonundan karşılanır.⁷

Davanın reddi halinde iade olunacak harç, adli yardım fonuna aktarılır.

Avukatın Göreve Başlaması

Madde 9: Adli yardım talebinin kabulüne karar verildiği takdirde, gerekli iş ve işlemleri yapmak ve yürütmek üzere bir veya birkaç avukat görevlendirilir. Görevlendirme yazısının bir örneği de başvuru sahibine verilir ve gerekli bilgi, belge ve vekaletname ile birlikte görevlendirilen avukata başvurusu istenir. Görevlendirilen avukat, görevlendirme yazısının, işe ve ilgiliye ait bilgi, belge ve vekaletnamenin kendisine ulaşması ile avukatlık hizmetlerini yerine getirmek yükümlülüğü altına girer. Görevlendirme yazısının başvurucuya tebliğinden itibaren on beş gün içerisinde, başvurucunun görevli avukatla irtibat kurmaması veya gerekli belgeleri tamamlamaması veya vekalet çıkarmaması durumunda başvurusundan vazgeçmiş sayılır.⁸

⁷ Başvurucu yargılama harç ve giderlerini karşılayamayacağını beyan etmesi ve avukatın da ilgili mahkemeden adli müzaheret talep etmesi halinde mahkeme, başvurucunun maddi durumunun tespit edilebilmesi için çeşitli yerlere (tapu, vergi dairesi vb.) yazılan müzekkerelerin sonucuna göre en az 3-5 ayda karar vermektedir. İşin esasına daha girilmeden adli müzaheret talebinin incelenmesinin bu kadar uzun sürmesi hem başvuru sahibini mağdur etmekte, hem de verilen ücret hatırlandığında bilfiil bu işle görevlendirilen avukatın gereğinden fazla emek harcamasına ve başlı başına bir davayla ilgileniyormuş gibi iş yükü altına girmesine yol açmaktadır. Mahkemeden adli müzaheret talebinde bulunmuş olan başvurucu, zaten bir önceki safhada kendi hukuki sorununu takip edecek avukat için baroya adli yardım başvurusunda bulunmuştur. Baro başvurucunun adli yardım talebini kabul etmişse, bu hususun mahkemece dikkate alınması gerekmektedir. Bu çözüm yargılamada hızlı bir işleyişi sağlayacağı için, hak arama özgürlüğü işlevsel hale gelmiş olacaktır.

⁸ Adli yardım talebi kabul edilen şahsın, görevlendirme yazısını adli yardım temsilciliğinden almaması ya da alıp da avukata ulaşmaması durumunda

Avukatın Görevinin Sona Ermesi

Madde 10 (a): Görevli avukat, kendisine tevdi edilen dosya için, hukuki imkanlar içerisinde gerekli ihtimamı gösterir. Görevlendirilen avukatın yükümlülüğü, başvuru sahibinin hizmetin görülebilmesi için gerekli belge ve bilgiler ile avukatlık ücreti dışındaki zorunlu yargılama harç ve giderlerini vermemesi veya vekaletname vermektan kaçınması ile sona erer. Görevlendirilen avukat, bu hususu gecikmeden, kendisini görevlendiren Adli Yardım Bürosuna bildirir.

(b) Görevlendirmede avukatların mesleki faaliyet alanlarına ilişkin beyanları dikkate alınır.

(c) Görevlendirilen avukat, kendisine tevdi edilen dosyayı takip etmekten haklı bir neden olmaksızın çekinmek isterse, görevin kendisine bildirildiği tarihten itibaren on beş gün içinde, o işin tarifede belirlenen ücretini Baroya ödeyerek görevden çekilebilir. Haklı nedenle görevi yapmak istememesi halinde ücret iade edilmez. Çekinme nedeninin değerlendirilmesi Yürütme Kurulunun teklifi üzerine Yönetim Kuruluna aittir.

(d) Görevlendirilen avukat, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu hükümlerine göre işi sonuna kadar takip etmekle yükümlüdür. Davadan çekilme halinde (c) fıkrası hükümleri uygulanır.

3 aylık azami bir süre uygulaması söz konusudur. Bu durumda görevlendirilen avukat üç ay boyunca beklemek zorunda kalmakta ve bu bekleme süresinde de her hangi bir ücret alamamaktadır. Bu durum diğer avukatlara tevdi edilen dosyalar ile karşılaştırıldığında görevlendirilen avukatın mağdur olmasına anlamına gelir. Bundan dolayı adli yardım bürosu tarafından görevlendirme yapıldıktan sonra başvurucunun telefonu da dahil olmak üzere tüm bilgileri verilmeli, bekleme süresi de daha makul bir seviyeye (15 gün) çekilmelidir.

(e) Bağlantı ve ilişki bulunsa bile başka dava ve icra takipleri veya benzeri hukuksal işlemler, görev konusu iş kapsamında kabul edilmez. Bu hususlar tamamen ayrı bir görevlendirme konusudur.

(f) Adli Yardım Bürosu, görevlendirilen avukatın hizmeti yerine getirmesi ile ilgili aşamaları izler. Avukat, işin hangi aşamasında olursa olsun, kendisinden istenen bilgi ve belgeleri vermek zorundadır. Hizmetin sonunda da, bu konudaki raporunu ve hizmetin sona erdiğini gösterir belgeleri Adli Yardım Bürosuna iletir.

(g) Adli yardım başvurusu kapsamındaki işin neticelen-dirilmesi halinde adli yardım hizmeti sona erer. Bunun dışında aşağıda yazılı hallerde Yönetim Kurulunun kararı ile adli yardım hizmeti sona erer:

- Başvuru sahibinin isteminin haksız ya da beyan ve belgelerdeki bilgilerin gerçeğe aykırı olduğunun anlaşılması,
- Başvuru sahibinin haksız davranışı nedeni ile görevli avukatın haklı istifasına yol açması,
- Başvuru sahibinin adli yardım hizmeti isteminden vazgeçmesi,
- Başvuru sahibinin adli yardım konusu davasından feragat etmesi ya da aleyhindeki davayı kabul etmesi.

İlamların İcrası

Madde 11: Yargılama sonucunda verilen mahkeme kararının icrası söz konusu ise, icra takibi için ayrı bir görevlendirme yapılır. Başvurucunun ya da görevli avukatın başvurusu üzerine yönetim kurulu yeni bir görevlendirme ya-

par. Bu başvuru sonucunda, icra takibi için aynı avukat görevlendirilir. İlamlarda gösterilen vekalet ücreti yasal ke-sintiler dışında görevli avukata aittir. Vekalet ücreti ve mas-raflarının icrası için avukata ayrıca ücret ödenmez.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÜCRET VE DENETİM

Görevlendirme Başına Ödenecek Ücret

Madde 12: Görevlendirilen avukat aldığı iş yada davaya ilişkin dava dilekçesi, cevap dilekçesi ve sair belgeyi adli yardım bürosu merkezine teslim ettiğinde ücret almaya hak kazanır.

Adli yardımla görevlendirilen avukata, TBB Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinde gösterilen maktu ücret (katma değer vergisi dahil brüt ücret) ile harç ve masraf avansı peşin ola-rak ödenir.⁹

Aynı iş için birden ziyade avukatın görevlendirilmiş ol-ması halinde, ödenecek ücret her bir avukat için ayrı ayrı tahakkuk ettirilir.

⁹ Adli yardımda avukata ödenen vekalet ücreti ile günün ekonomik şartları-nın gerektirdiği miktar arasında fahiş bir fark mevcuttur. İstanbul Barosu En Az Ücret Çizelgesindeki rakamlar günümüz şartlarında kaynak bula-bilme açısından biraz zor gibi görülebilir de, en azından adli yardımda dosya başına ödenen ücretlerde iyileştirme yoluna gidilebilir.

Adli yardımda dosya başına avukata ödenen ücret, ulusal bazda açıklanan açıkl sınırının da altında bir rakama denk düşmektedir. Sadece bu karşı-laştırma bile adli yardımda görev alan avukatların zorluklara nasıl göğüs-germek zorunda kaldıklarını gösteriyor. Yargılama giderleri ile diğer mas-rafların tam olarak başvuru sahibinden alınamaması, belgelenmeyen har-camaların ödenmemesi ve avukata başlangıçta bir miktar avans verilme-mesi, çoğu zaman yapılan harcamalarla dosya başına avukata ödenen üc-retin neredeyse aynı seviyede olmasına yol açmaktadır. Tüm bu nedenler, TBB Adli Yardım Yönetmeliğinde belirlenen ücretlerin savunma mesleğine yakışır seviyeye getirilmesi, en az iki katına çıkarılması ve masraflar için peşin masraf avansı ödenmesi gerekmektedir.

Görevlendirilen avukatın, işe başladığını belgelediğinde, ücretinin ve masraf avansının ödenek durumu da dikkate alınarak peşin ödenmesi esastır.

Adli yardıma başvuran şahsın talebinin haksız çıkması, beyan ve belgelerdeki bilgilerin gerçeğe aykırı olduğunun anlaşılması, adli yardım hizmetinden feragat etmesi ve görevli avukatın istifasına sebebiyet vermesi halinde bu iş için avukata ödenen ücret geri alınmaz.

Raporların Sunulması ve Denetim

Madde 13: Yapılan başvuru üzerine görevlendirilen avukat, takip edilecek iş ya da dava için bir rapor hazırlar ve bunu adli yardım bürosuna iletir. Adli yardım bürosu ve Yürütme Kurulu görevlendirilen avukatın hizmeti yerine getirirken gerekli özeni gösterip göstermediğini inceler ve tüm aşamaları izler. Adli yardım konusu iş ya da dava ile ilgili olarak görevli avukat her aşamada istenildiğinde bilgi ve belge vermek zorundadır.

Adli Yardım Bürosu ve Temsilciliklerinin Denetimi

Madde 14: Baro Yönetim Kurulu, Yürütme Kurulu ile Adli Yardım Bürosu ve Temsilciliklerinin çalışmalarını her zaman denetleyebilir ve her aşamada bilgi, belge talebinde bulunabilir. Yürütme Kurulu, çalışmalarını, her yıl sonu düzenleyeceği raporla Baro Yönetim Kuruluna bildirir.

Yürürlük

Madde 15: Bu İç Yönetmelik, İstanbul Barosu'nun Yönetim Kurulunda imzalandıktan sonra Baro panolarında ilan edilerek yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 16: Bu İç Yönetmelik hükümlerini İstanbul Barosu Yönetim Kurulu yürütür. Türkiye Barolar Birliği Adli Yardım Yönetmeliği'nin uygulamasını gösteren bu İç Yönetmelikte hüküm bulunmadığı durumlarda TBB Adli Yardım Yönetmeliği ve Avukatlık Kanunu'nun ilgili hükümleri uygulanır.